EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 9. 11. 2016
COM(2016) 715 final

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Oznámenie o politike rozširovania EÚ za rok 2016

{SWD(2016) 360 final}
{SWD(2016) 361 final}
{SWD(2016) 362 final}
{SWD(2016) 363 final}
{SWD(2016) 364 final}
{SWD(2016) 365 final}
{SWD(2016) 366 final}

I. ÚVOD

V novembri 2015 stanovila Európska komisia strednodobú stratégiu politiky rozširovania EÚ, ktorá sa vzťahuje na obdobie mandátu tejto Komisie. Rada ju schválila v decembri 2015. Toto oznámenie obsahuje prehľad o pokroku pri vykonávaní danej stratégie, vyvodenie záverov a odporúčania týkajúce sa konkrétnych krajín zapojených do procesu rozširovania a tematických otázok.

V mnohých oblastiach EÚ naďalej čelí závažným výzvam. Množstvo kríz má destabilizačný potenciál nielen v Európe, ale aj na celom svete. Čiastočne aj v dôsledku hospodárskeho poklesu a skepticizmu voči európskemu projektu klesá príťažlivosť EÚ pre krajiny zapojené do procesu rozširovania.

Pevný prísľub členstva v EÚ, ktorý všetky členské štáty neustále potvrdzujú, však zároveň podnecuje transformáciu a upevňuje stabilitu a bezpečnosť v krajinách juhovýchodnej Európy. Na posilnenie týchto krajín a podporu ich modernizácie prostredníctvom politických a hospodárskych reforiem v súlade s prístupovými kritériami je preto nevyhnutný dôveryhodný proces rozširovania vychádzajúci z prísnej a spravodlivej podmienenosti.

Politika rozširovania stále prináša výsledky a vo väčšine krajín, aj keď rôznym tempom, postupujú reformy. Vzhľadom na zložitý charakter potrebných reforiem ide o dlhodobý proces, pri ktorom pretrvávajú štrukturálne nedostatky, a to najmä v kľúčových oblastiach dodržiavania zásad právneho štátu a hospodárstva.

Konkrétne v Turecku viedli samit EÚ – Turecko konaný 29. novembra 2015 a následné vyhlásenie EÚ a Turecka z 18. marca 2016 k významnému zníženiu tokov neregulárnej migrácie a v širšom zmysle k oživeniu vzťahov medzi EÚ a Tureckom. Dňa 15. júla zaskočil demokratické inštitúcie a spoločnosť násilný pokus o prevrat v Turecku, ktorý EÚ okamžite a čo najdôraznejšie odsúdila.

Pre krajiny zapojené do procesu rozširovania zostáva najdôležitejšie naďalej dodržiavať zásadu „najskôr základné otázky“ (fundamentals first). Komisia bude svoje úsilie naďalej zameriavať na dodržiavanie zásad právneho štátu vrátane bezpečnosti, základných práv, demokratických inštitúcií a reformy verejnej správy, ako aj na hospodársky rozvoj a konkurencieschopnosť. To sú základné otázky na splnenie kodanských a madridských kritérií členstva. Veľmi dôležitou je aj silnejšia úloha občianskej spoločnosti a, všeobecnejšie, zainteresovaných strán.

Zároveň je dôležité uznať, že prístupové rokovania nie sú a nikdy neboli cieľom samým osebe. Tvoria súčasť širšieho procesu modernizácie a reforiem. Vlády krajín zapojených do procesu rozširovania si musia aktívnejšie osvojovať potrebné reformy a začleňovať ich do svojho politického programu – nie preto, lebo to tak EÚ žiada, ale preto, lebo je to v najlepšom záujme ich občanov. Verejná podpora budúceho rozširovania bude závisieť od úrovne pripravenosti kandidátskych krajín. Reformami realizovanými na základe prístupového procesu EÚ sa tak pomôže zvýšiť dôvera občanov členských štátov EÚ, ako aj kandidátskych krajín.

II. VYKONÁVANIE STRATÉGIE ROZŠIROVANIA Z ROKU 2015

a) Právny štát

Celkovo prebiehali snahy o modernizáciu právnych rámcov a infraštruktúry, ako aj o lepšiu odbornú prípravu sudcov a prokurátorov. V júli albánsky parlament jednomyseľne prijal zmeny ústavy, ktoré sú základným predpokladom dôkladnej a komplexnej reformy súdnictva. Srbsko prijalo komplexné akčné plány týkajúce sa dodržiavania zásad právneho štátu, v ktorých sa stanovuje pracovný program pre reformy (v kapitolách 23 a 24).

Pokrok v oblasti zavádzania funkčných a nezávislých **súdnych systémov** je však naďalej pomalý a väčšina krajín musí naďalej čeliť problémom s efektívnosťou a nedostatočnou nezávislosťou a zodpovednosťou. V Turecku ohrozili nezávislosť súdnictva rozsiahle zmeny v štruktúrach a zložení najvyšších súdov, ako aj neustály nátlak na sudcov a prokurátorov. Ďalšiu významnú zmenu v celkovom fungovaní justície predstavuje odvolanie pätiny sudcov a prokurátorov po pokuse o prevrat z 15. júla. V bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko neboli doteraz primerane vyriešené závažné nedostatky, odhalené v rámci prípadu odpočúvania.

V posledných rokoch všetky krajiny posilnili rámce na riešenie **korupcie** a **organizovanej trestnej činnosti**. Zriadené boli nové inštitúcie, ako napríklad Čiernohorská protikorupčná agentúra, a vyvinulo sa veľké úsilie na posilnenie špecializácie polície aj justície. Napriek týmto snahám niektoré krajiny regiónu naďalej vykazujú jasné známky ovládnutia štátu na rôznej úrovni. Spoločnosti, inštitúcie alebo mocní jednotlivci využívajú nezákonné postupy na ovplyvňovanie a formovanie politík, právneho prostredia a hospodárstva vo svoj prospech. Prejavená politická vôľa bojovať proti korupcii sa dostatočne nepretavila do konkrétnych výsledkov. Preto je potrebné ešte viac zamerať úsilie na dosiahnutie presvedčivej a dlhodobej bilancie v týchto oblastiach, ktorá bude vychádzať z efektívnych, účinných a nezaujatých vyšetrovaní, stíhaní a rozhodnutí súdov v prípadoch na všetkých úrovniach. V oblasti verejného obstarávania je potrebná väčšia transparentnosť. Výsledky v oblasti boja proti organizovanej trestnej činnosti sa nesmú dosahovať iba v jednotlivých prípadoch. Orgány musia začať dôsledne rozkladať zločinecké siete a konfiškovať majetok a používať ambicióznejšie a silnejšie nástroje, ako sú napríklad rozšírená konfiškácia majetku a systematické využívanie finančných vyšetrovaní. Mali by sa zintenzívniť snahy o riešenie obchodovania so strelnými zbraňami. Pokrok dosiahnutý za posledné roky v oblasti riešenia obchodovania s ľuďmi je rôzny. Na dosiahnutie súladu s príslušným *acquis* a zabezpečenie účinného vykonávania preventívnych opatrení, ako aj ochrany a pomoci obetiam je potrebné zvýšené úsilie.

Terorizmus a **radikalizácia** predstavujú pre EÚ a krajiny zapojené do procesu rozširovania naďalej bezpečnostnú hrozbu. Najmä v Turecku sa v poslednom roku odohralo niekoľko rozsiahlych smrtiacich teroristických útokov. V nasledujúcich rokoch bude pravdepodobne pokračovať aj problém súvisiaci s vycestovaním bojovníkov z EÚ a krajín zapojených do procesu rozširovania s cieľom pridať sa k povstaleckým skupinám najmä v Sýrii a Iraku, čím bude pretrvávať bezpečnostná hrozba, ktorú môžu predstavovať po svojom návrate. Krajiny zapojené do procesu rozširovania sa prostredníctvom zmien v trestnom práve a protiteroristických právnych predpisoch vyzbrojili silnejšími nástrojmi na boj s týmto javom. Niektoré z nich prijali aj nové protiteroristické stratégie a akčné plány, ktoré už nie sú zamerané iba na prístup v oblasti presadzovania práva, ale aj na prevenciu radikalizácie a boj proti nej. Na boj proti radikalizácii je však v týchto krajinách potrebné urobiť viac, a to najmä v oblasti vzdelávania a prostredníctvom lepšej kontroly finančných prostriedkov zo zahraničia, ktoré sú určené na šírenie radikálneho obsahu. EÚ rozširuje svoju sieť na

zvyšovanie povedomia o radikalizácii (RAN) aj na krajiny zapojené do procesu rozširovania, aby im sprístupnila svoje osvedčené postupy v oblasti boja proti radikalizácii. Krajiny zapojené do procesu rozširovania by mali naďalej využívať Europol ako sprostredkovateľa spolupráce v oblasti boja proti terorizmu.

b) Základné práva

Základné práva sú stále do veľkej miery zakotvené v právnych predpisoch krajín zapojených do procesu rozširovania. V krajinách západného Balkánu sa naďalej vyskytujú nedostatky v praxi, situácia je však vo všeobecnosti stabilná. V Turecku nastalo v tejto oblasti zhoršenie a pri praktickom vykonávaní sa často vyskytujú závažné nedostatky. Po júlovom pokuse o prevrat bol vyhlásený výnimočný stav, počas ktorého boli prijaté opatrenia s ďalekosiahlymi negatívnymi dôsledkami na ľudské práva. Po pokuse o prevrat údajne došlo k mnohým prípadom závažného porušenia zákazu mučenia a zlého zaobchádzania, ako aj procesných práv. Turecko musí vo vlastnom záujme zabezpečiť účinné fungovanie nestranného systému súdneho preskúmania údajného porušovania ľudských práv. Komisia víta záväzok tureckých orgánov v tomto smere a naliehavo Turecko vyzýva, aby medzinárodným organizáciám umožnilo monitorovanie následných procesov.

Vo väčšine krajín zapojených do procesu rozširovania, aj keď v rôznej miere, naďalej zostáva osobitným problémom sloboda prejavu a médií. Nedostatočný pokrok v tejto oblasti, pozorovaný už v posledných dvoch rokoch, stále pretrváva a v niektorých prípadoch sa dokonca prehĺbil. Situácia v oblasti slobody prejavu sa naďalej závažne zhoršuje v Turecku, a to najmä v dôsledku zatýkania novinárov a ich stíhania na základe obvinení z terorizmu, ako aj zastavenia činnosti veľkého množstva médií. V krajinách západného Balkánu pokračuje nenáležité politické zasahovanie do práce verejnoprávnych vysielateľov, netransparentné financovanie médií z verejných prostriedkov a zastrašovanie novinárov. S cieľom riešiť tieto problémy Komisia na základe konferencií Speak Up! zavedie v regióne novú koncepciu „mediálnych dní“, cieľom ktorej je rozšíriť spektrum riešených mediálnych problémov aj na iné otázky, než je sloboda prejavu ako taká, a zamerať sa aj na fungovanie mediálnych trhov, narušenie hospodárskej súťaže a súvisiace otázky ako financovanie a trh s reklamou.

Závažným problémom naďalej zostávajú diskriminácia a neznášanlivosť voči zraniteľným skupinám, okrem iného na základe sexuálnej orientácie alebo rodovej identity. Na zabezpečenie rovnosti medzi ženami a mužmi, a to aj vrátane riešenia domáceho násilia a rodovo motivovaného násilia, ako aj na zabezpečenie rovnakých príležitostí pre ženy, najmä na trhu práce, je potrebné ďalšie úsilie. Je potrebné posilniť práva dieťaťa, a to vrátane prípravy systémov ochrany dieťaťa a účinných politík na podporu osôb so zdravotným postihnutím. Ťažká situácia Rómov zostáva do veľkej miery nezmenená a Rómovia, a to najmä v krajinách západného Balkánu, sa naďalej stávajú obeťami diskriminácie a sociálneho vylúčenia. Vo všetkých krajinách zapojených do procesu rozširovania je zavedený politický rámec na integráciu Rómov, vlády však musia zvýšiť úsilie pri vykonávaní existujúcich záväzkov a prideliť potrebné prostriedky na ústrednej aj miestnej úrovni.

V mnohých krajinách zapojených do procesu rozširovania ešte stále nie je plne zavedená účinná ochrana osobných údajov ani výkonné systémy na zabezpečenie procesných práv.

c) Migrácia

Migračná kríza patrila v minulom roku ku kľúčovým bodom politického programu. Naďalej bola strategicky dôležitá pre politiku rozširovania v regióne. EÚ reagovala komplexne a s ohľadom na práva. Účinné zatvorenie západobalkánskej trasy v príslušných krajinách

prinieslo spolu s vyhlásením EÚ a Turecka z 18. marca jednoznačné výsledky a počet neregulárnych migrantov a žiadateľov o azyl prichádzajúcich na grécke ostrovy sa podstatne znížil, a to v priemere z niekoľkých tisíc denne na menej než 100 denne. Dôsledkom bol aj podstatný pokles počtu strát na životoch na mori. Turecko naďalej vyvíjalo obrovskú snahu na zabezpečenie prístrešia pre viac než 2,7 milióna utečencov, najmä zo Sýrie a Iraku, rozšírilo právne predpisy o dočasnej ochrane a umožnilo prístup na trh práce. Posilnilo tiež riadenie hraníc a zintenzívnilo hliadkovanie na svojich pozemných a námorných hraniciach. Rýchlo sa zavádza nástroj EÚ pre utečencov v Turecku, v rámci ktorého sa poskytuje účinná podpora ľuďom v núdzi. Prostriedky pridelené v rámci tohto nástroja v súčasnosti dosahujú výšku 2,2 miliardy EUR, pričom 1,2 miliardy EUR z tejto sumy sú zazmluvnené prostriedky a 677 miliónov EUR bolo už vyplatených. K riadeniu migračných tokov významne prispeli Srbsko a bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko. Od leta 2015 prijali tieto dve najviac postihnuté krajiny západného Balkánu humanitárnu pomoc EÚ, ako aj ďalšiu pomoc v rámci nástroja predvstupovej pomoci na zabezpečenie pozitívneho a konštruktívneho úsilia pri poskytovaní pomoci utečencom a migrantom na svojom území.

Migranti sa však naďalej snažili dostať do ďalších európskych destinácií. Niektoré krajiny zapojené do procesu rozširovania museli rýchlo upraviť svoje právne a inštitucionálne rámce, ako aj infraštruktúru, aby dokázali migračnú krízu zvládnuť. Administratívne kapacity a kapacity presadzovania práva, a to najmä pri zvládaní krízových situácií, si vo všetkých krajinách vyžadujú ďalšiu podporu. Naďalej sú potrebné opatrenia policajných a súdnych orgánov zamerané proti prevádzačom migrantov, a to aj v podobe proaktívnej spolupráce a výmeny informácií s partnerskými krajinami.

S cieľom zmierniť migračný tlak na Úniu a krajiny zapojené do procesu rozširovania sa zavádzajú ďalšie nástroje. Okrem nástroja pre utečencov v Turecku pomáhajú pri zabezpečovaní vzdelávania a zamestnania pre sýrskych utečencov a zlepšovaní ich sociálnej situácie a životných šancí počas pobytu v regióne aj *Regionálny trustový fond EÚ*, ktorý vznikol v reakcii na sýrsku krízu, a pakty s Jordánskom a Libanonom. V krajinách západného Balkánu sa zaviedli aj opatrenia osobitnej podpory a humanitárna pomoc.

Občania piatich krajín zapojených do procesu rozširovania môžu v súčasnosti pri cestách do EÚ využívať výhody liberalizácie vízového systému. Turecko a Kosovo[*] dosiahli v roku 2016 významný pokrok v plnení požiadaviek svojich plánov liberalizácie vízového režimu, čo Komisii umožnilo navrhnúť Rade a Európskemu parlamentu zrušiť pre ne vízovú povinnosť po splnení zostávajúcich referenčných kritérií.

d) Fungovanie demokratických inštitúcií a reforma verejnej správy

Riadne fungovanie **demokratických inštitúcií** zostáva kľúčovou výzvou v mnohých krajinách. Ústredná úloha, ktorú národné parlamenty zohrávajú v demokracii, musí byť zakotvená v politickej kultúre. V Turecku predstavoval pokus o prevrat priamy útok na demokraticky zvolené inštitúcie krajiny ako také. Vzhľadom na závažnosť hrozby pre demokratické inštitúcie bola rýchla reakcia opodstatnená.

Všeobecný rozsah a kolektívny charakter opatrení, ktoré boli od pokusu o prevrat prijaté, však vyvolávajú množstvo veľmi závažných otázok. Vážne obavy vzbudzuje aj zbavenie imunity veľkého počtu poslancov parlamentu, ktoré sa uskutočnilo v máji.

[*] Týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244/1999 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova.

V krajinách západného Balkánu často brzdia fungovanie parlamentov bojkoty. Napriek tomu, že niektoré z nich boli prekonané, konfliktná politická kultúra pretrváva. Dohoda o vykonávaní minuloročnej dohody z Pržina, ktorá sa dosiahla v bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko v júli, predstavuje základ na uskutočnenie predčasných parlamentných volieb v decembri 2016. V Kosove opozícia naďalej bojkotovala parlament a bránila mu v činnosti, a to aj prostredníctvom násilných incidentov. Parlamentnú kontrolu často oslabujú nedostatočné predkladanie správ vládami, slabé štruktúry parlamentných výborov a nadmerné využívanie zrýchlených konaní v parlamente. Napriek tomu, že voľby ako také prebehli bez závažných incidentov, dôveryhodnosť celkového predvolebného a volebného procesu ohrozujú závažné nedostatky týkajúce sa napríklad organizácie volieb a politického zasahovania do mediálneho spravodajstva. Voľby sa naďalej často vnímajú ako príležitosť na získanie politickej kontroly nad všeobecnejšou správou a nezávislými inštitúciami.

Pokrok v oblasti **reformy verejnej správy** bol nerovnomerný. V Turecku sa musí posúdiť vplyv vysokého počtu nedávno prepustených zamestnancov na profesionalitu a účinnosť verejnej správy. Väčšina krajín západného Balkánu dosiahla pokrok pri prijímaní stratégií reforiem verejnej správy a programov reforiem riadenia verejných financií, je však potrebné zabezpečiť ich vykonávanie a dlhodobú udržateľnosť. Obavy stále vzbudzuje politizácia štátnej služby. Napriek existencii moderných právnych predpisov o štátnej službe sa pravidelne využívajú výnimky, a to najmä v prípadne menovania a prepúšťania štátnych zamestnancov na vyšších pozíciách. Kvalita tvorby politík a prípravy právnych predpisov nie je v súlade s programom lepšej právnej regulácie EÚ. Právne predpisy, verejné politiky a zásadné investície sa často pripravujú bez dostatočného posúdenia vplyvu a interných či verejných konzultácií.

Vo väčšine krajín zostáva štruktúra štátnej správy zložitá a nezabezpečuje dostatočnú zodpovednosť. Je potrebné lepšie zabezpečiť právo občanov na dobrú správu vecí verejných, prístup k informáciám a správne súdnictvo. Prioritou zostáva zavedenie služieb elektronickej verejnej správy, keďže ide o kľúčový faktor na zabezpečenie transparentnosti, rýchlosti a konzistentnosti verejných služieb. Mnohé krajiny dosiahli pokrok prijatím moderných zákonov o všeobecných správnych postupoch, ale právnu istotu možno zabezpečiť iba po odstránení osobitných protichodných administratívnych postupov v odvetvových právnych predpisoch. Stále platí, že krajiny musia nájsť primeranú rovnováhu medzi ústrednou štátnou správou, regionálnou štátnou správou a miestnou samosprávou, ktorá najlepšie podporuje vykonávanie reforiem a poskytovanie služieb občanom.

e) Hospodárstvo

Hospodárska situácia v krajinách západného Balkánu sa postupne zlepšuje, pričom v súkromnom sektore sa zaznamenávajú rast, vyššie investície a vytváranie väčšieho množstva pracovných miest. Všetky krajiny zapojené do procesu rozširovania však čelia veľkým štrukturálnym hospodárskym a sociálnym výzvam v situácii nízkej účinnosti verejných správ a vysokej miery nezamestnanosti. Mimoriadne znepokojivá je najmä nezamestnanosť mladých ľudí. Infraštruktúra a vzdelávacie systémy si takisto vyžadujú zlepšenia. Zhoršovanie pomeru verejného dlhu k HDP v regióne sa vďaka vítanej fiškálnej konsolidácii v niektorých krajinách spomalilo a mohlo by sa dokonca zastaviť.

Nedostatok príťažlivých domácich pracovných príležitostí núti množstvo ľudí migrovať. Značné prílevy remitencií zo zahraničia sú zároveň demotivujúce pre hľadanie zamestnania v rámci jednotlivých krajín.

V kontexte rámca EÚ na podporu správy hospodárskych záležitostí sa všetky kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny vyzývajú, aby predložili výročný program hospodárskej reformy (ERP). Programy hospodárskej reformy obsahujú strednodobé makroekonomické odhady a rozpočtové plány na ďalšie tri roky, ako aj zoznam prioritných opatrení štrukturálnej reformy zameraných na podporu konkurencieschopnosti a inkluzívneho rastu. Proces prípravy programov hospodárskej reformy pomohol upriamiť pozornosť vlád na riešenie naliehavých potrieb štrukturálnej reformy a zlepšenie koordinácie. Stále je však potrebné zabezpečiť hmatateľné výsledky tohto reformného úsilia pre ľudí. Je potrebné posilniť informovanosť príslušných zainteresovaných strán o politickom usmernení, ako aj ich záväzok k jeho uplatňovaniu.

EÚ a Turecko pokročili v prípravách na rokovania o modernizácii a rozšírení colnej únie EÚ a Turecka, ktorá má veľký nevyužitý potenciál. Komisia pripravuje návrh smernice na rokovania, ktorý sa má predložiť na konci roka 2016.

Investičné prostredie v mnohých krajinách negatívne ovplyvňujú pretrvávajúce nedostatočné dodržiavanie zásad právneho štátu a známky ovládnutia štátu, a to najmä pokiaľ ide o nezávislé a účinné súdnictvo, rozdielne presadzovanie pravidiel hospodárskej súťaže, slabé riadenie verejných financií a časté zmeny v oblasti povolení a daní, ktoré zvyšujú riziko korupcie. Problematické je to najmä v krajinách západného Balkánu, a to vzhľadom na nedostatky v rámcoch správy a riadenia spoločností, malé a rozdrobené domáce trhy, nedokončenú privatizáciu a obmedzenú integráciu regionálneho obchodu. V Turecku sa hospodársky rast posilnil, ale podnikateľské prostredie sa naďalej zhoršuje a hospodárstvo zostáva zraniteľné voči finančnej neistote, meniacej sa dôvere celosvetových investorov a pretrvávajúcim politickým rizikám. Zhoršená bezpečnostná situácia vedie k výraznému poklesu v odvetví cestovného ruchu.

Vzhľadom na vplyv dodržiavania zásad právneho štátu na správu hospodárskych záležitostí bude Komisia venovať osobitnú pozornosť prepojeniu medzi týmito dvomi piliermi prístupového procesu.

f) Regionálna spolupráca

Impulz vyvolaný iniciatívou šiestich krajín západného Balkánu, a to najmä pokiaľ ide o program EÚ Prepojenosť a berlínsky proces, naďalej posilňuje zintenzívňovanie regionálnej spolupráce, a tým aj politickú stabilizáciu a hospodárske príležitosti. Na základe výsledkov predchádzajúcich samitov sa na samite v Paríži v júli 2016 predpokladal ďalší pokrok programu Prepojenosť, ako aj dohoda, ktorou sa zriadi regionálny trh s elektrinou, a lepšie zameranie na zlepšenia v oblasti energetickej účinnosti a intenzívnejšie využívanie obnoviteľnej energie. Stabilizáciu a spoluprácu naďalej podporovali aj regionálne iniciatívy ako proces spolupráce v juhovýchodnej Európe. Krajiny tiež nadviazali spoluprácu v nových oblastiach, a to najmä prostredníctvom zriadenia Regionálnej kancelárie pre spoluprácu mladých ľudí (RYCO) a dohody o spustení nového pilotného systému na výmenu mladých štátnych zamestnancov. Krajiny západného Balkánu sa dohodli aj na opatreniach na uľahčenie obchodu a začali realizovať opatrenia na ďalšiu liberalizáciu regionálneho obchodu. Úspech spolupráce sa bude nakoniec posudzovať podľa realizácie projektov prepojenosti. Momentálne je naliehavo potrebné začať realizovať fyzické práce, aby občania mali z týchto iniciatív priamy prospech. Pokiaľ ide o projekty v oblasti dopravy a energetiky, je potrebné zrýchliť vykonávanie opatrení reformy prepojenosti, ktorá bola dohodnutá v roku 2015 na samite šiestich krajín západného Balkánu (WB6) vo Viedni.

Dobré susedské vzťahy a regionálna spolupráca sú základnými prvkami procesov stabilizácie, pridruženia a rozširovania. Na bilaterálnej aj na regionálnej úrovni pokračuje nadväzovanie kontaktov a spolupráca, a to aj v citlivých oblastiach, ako sú vojnové zločiny, nezvestné osoby, návrat utečencov, organizovaná trestná činnosť a policajná spolupráca. Dobré susedské vzťahy sa aj naďalej posilňujú prostredníctvom rôznych iniciatív regionálnej spolupráce. Na podporu stability a vytvárania podnetného prostredia na prekonávanie dedičstva minulosti sú zároveň potrebné aj zodpovednejšie politické vedenie a ďalšie snahy o zmierenie. Malo by sa zabrániť vyhláseniam, ktoré majú negatívny vplyv na dobré susedské vzťahy.

Stále je potrebné usilovať sa o prekonanie dvojstranných sporov medzi krajinami zapojenými do procesu rozširovania a s členskými štátmi. Dvojstranné spory by mali dotknuté strany riešiť čo najskôr a nemali by brzdiť prístupový proces, ktorý by mal byť založený na stanovených podmienkach. V tejto oblasti sa dosiahli len obmedzené výsledky. Je potrebné zrýchliť dosahovanie pokroku v oblasti normalizácie vzťahov medzi Srbskom a Kosovom. Pokiaľ ide o bývalú Juhoslovanskú republiku Macedónsko, udržiavanie dobrých susedských vzťahov má aj naďalej zásadný význam a zahŕňa aj pod záštitou OSN dojednané a vzájomne prijateľné riešenie otázky názvu krajiny. Veľmi vítaný je pokrok dosiahnutý pri rozhovoroch pod vedením OSN o urovnaní konfliktu na Cypre. S cieľom umožniť ďalší pokrok musí Turecko splniť svoju povinnosť v plnej miere vykonávať dodatkový protokol a dosiahnuť pokrok v normalizácii vzťahov s Cyperskou republikou. To by mohlo predstavovať nový impulz pre prístupový proces. Komisia tiež vyzýva, aby sa predišlo akýmkoľvek hrozbám, zdrojom nezhôd alebo konaniu, ktoré poškodzuje dobré susedské vzťahy a mierové urovnávanie sporov. Komisia zdôrazňuje všetky zvrchované práva členských štátov EÚ. Medzi ne okrem iného patrí právo uzatvárať dvojstranné dohody a právo uskutočňovať prieskum prírodných zdrojov a využívať ich v súlade s *acquis* Únie a medzinárodným právom vrátane Dohovoru OSN o morskom práve.

III. PREPRACOVANIE BALÍKA ROZŠIROVANIA

a) Zavedenie prepracovanej metodiky podávania správ do nových oblastí

V roku 2015 Komisia zaviedla do metodiky podávania správ množstvo zmien. Cieľom bolo sprísniť posudzovanie, ako aj zintenzívniť využívanie balíka ako zdroja informácií a usmernení pre všetky zainteresované strany a zabezpečiť lepšiu transparentnosť procesu rozširovania, aby sa jasnejšie stanovila všeobecná situácia jednotlivých krajín. Správy sa čoraz viac zameriavajú na súčasný stav s cieľom presnejšie opísať situáciu krajín v oblasti príslušných príprav na plnenie kritérií členstva, obsahujú prísnejšie usmernenie o tom, na čo sa majú krajiny v nasledujúcom roku zamerať, a zavádzajú sa v nich harmonizovanejšie podávanie správ a hodnotiace stupnice, čo krajinám umožňuje priame porovnanie. V týchto zmenách sa jednoznačnejšie zohľadňuje skutočnosť, že európske integračné úsilie krajín zapojených do procesu rozširovania by malo zahŕňať stabilný a dôkladný proces politických a hospodárskych reforiem a nemalo by sa preto považovať len za úzky súbor technicky zameraných rokovaní.

Prepracovaný prístup bol v roku 2016 rozšírený o iné oblasti než pilotné oblasti z roku 2015[1]. V súčasnosti sa týka aj oblastí súvisiacich s hospodárskym rozvojom (voľný pohyb tovaru,

[1] Dodržiavanie zásad právneho štátu a základné práva (fungovanie justície, korupcia, organizovaná trestná činnosť, sloboda prejavu), hospodárske kritériá, reforma verejnej správy a tri kapitoly úzko prepojené s týmito základnými hodnotami (verejné obstarávanie, štatistika, finančná kontrola).

hospodárska súťaž, doprava, energetika), ako aj niektorých oblastí kapitoly 24 (migrácia, kontrola hraníc, azyl a boj proti terorizmu), životného prostredia a zmeny klímy. Pri tomto postupnom rozširovaní metodiky sa zohľadňuje potreba zabezpečiť primeranú postupnosť reforiem a nepretržitá potreba zameriavať sa na základné otázky. Nová metodika sa ďalej rozšíri v roku 2018.

Harmonizované hodnotiace stupnice zlepšili transparentnosť a porovnateľnosť správ. S cieľom dosiahnuť ešte presnejšie výsledky sa posudzovanie súčasného stavu dolaďuje používaním (tam, kde je to vhodné) prechodných krokov medzi jednotlivými dvoma existujúcimi úrovňami.

b) Revidované podávanie správ o hospodárskych kritériách

Na základe minuloročných zmien v oblasti podávania správ o hospodárskych kritériách Komisia ďalej spresnila svoju metodiku a upravila čiastkové kritériá, ktoré tvoria dve hospodárske prístupové kritériá. Cieľom tejto úpravy je zabezpečiť hospodárske ozdravenie krajín zapojených do procesu rozširovania a prispieť ku konkurencieschopnosti a stabilite EÚ, keď sa stanú jej členmi.

Revidované čiastkové kritériá zdôrazňujú hlavné hospodárske nedostatky súčasných krajín zapojených do procesu rozširovania, ako sú ich slabé podnikateľské prostredia s obmedzeným prístupom k financiám, vysoké miery nezamestnanosti, nedostatočné vzdelávacie výsledky a nízke úrovne inovácií a regionálneho prepojenia. Umožňujú zacielenejšiu analýzu nedostatkov fungovania trhov a nedostatkov hospodárskej súťaže. Nové zameranie je tiež lepšie zosúladené s programami hospodárskej reformy, čím prispieva k zabezpečovaniu lepšieho usmernenia pre krajiny zapojené do procesu rozširovania, aby bolo možné využiť výhody užšej integrácie s EÚ pred prístupom a nakoniec splniť hospodárske kritériá.

c) Od jesene do jari – kalendár nového balíka

Komisia plánuje presunúť prijatie výročného balíka rozširovania z tradičného jesenného termínu na nový jarný. Znamená to, že nový balík nebude prijatý v októbri/novembri 2017, ale na jar 2018. Následné závery Rady by potom mohli byť prijaté v Rade pre všeobecné záležitosti (GAC) v júni. Tento nový termín umožní Komisii harmonizovať obdobie podávania správ s kalendárnym rokom, ktorý zvyčajne slúži ako základný časový rozsah na zber štatistických údajov. Krajiny zapojené do procesu rozširovania to opakovanie navrhovali.

Nový termín pre balík umožní Komisii aj harmonizovať cyklus podávania správ o balíku s cyklom programov hospodárskej reformy. Základné hospodárske otázky v oblasti politiky rozširovania tak získajú väčšiu váhu, zabezpečí sa silnejšia súdržnosť medzi balíkom a procesom programov hospodárskej reformy a ich lepšia viditeľnosť.

IV. ZÁVERY A ODPORÚČANIA

Na základe uvedenej analýzy a posúdení v zhrnutiach pre jednotlivé krajiny v prílohe predkladá Komisia tieto **závery** a **odporúčania**:

I

1. Politika rozširovania EÚ zostáva strategickou investíciou v záujme **mieru, bezpečnosti, prosperity a stability** v Európe. Na základe prísnej, ale spravodlivej podmienenosti a zásady vlastných zásluh naďalej podporuje transformáciu a modernizáciu

v partnerských krajinách v celkovo náročnom prostredí. Stabilizácia prostredníctvom takejto transformácie je v záujme EÚ.

2. Zameranie Komisie na zásadu **„najskôr základné otázky“** (fundamentals first) prinieslo konkrétne výsledky a reformný proces celkovo postupuje, aj keď rôznym tempom. Vzhľadom na zložitú povahu potrebných reforiem ide o dlhodobý proces, pri ktorom v mnohých kľúčových oblastiach pretrvávajú nedostatky. Reformy sú potrebné v oblastiach dodržiavania zásad právneho štátu, základných práv, demokratických inštitúcií a reformy verejnej správy, ako aj v hospodárstve, a volené inštitúcie ich musia presadzovať v záujme svojich občanov. Hospodárske reformy a posilňovanie dodržiavania zásad právneho štátu prinášajú vzájomne sa dopĺňajúce výhody.

3. Spolupráca s Tureckom a krajinami západného Balkánu tvorí dôležitý prvok pri zvládaní **migračnej krízy**, pri ktorom zohráva konštruktívnu úlohu niekoľko krajín. EÚ podporuje krajiny, ktoré ňou boli zasiahnuté najviac, a to predovšetkým Turecko, v snahe pomôcť a chrániť utečencov a migrantov.

4. Základnými prvkami procesu rozširovania, stabilizácie a pridruženia sú **dobré susedské vzťahy a regionálna spolupráca**. Stále je potrebné usilovať sa o prekonanie dvojstranných sporov, ktoré nesmú zdržiavať prístupový proces. Dôležitú úlohu v tejto súvislosti zohráva spolupráca v rámci WB6 v krajinách západného Balkánu, a to aj prostredníctvom berlínskeho procesu.

II

5. **Turecko:** Turecko je pre Európsku úniu kľúčovým partnerom. EÚ dôrazne odsúdila nevydarený pokus o prevrat z 15. júla ako priamy útok na demokratické zásady a vyjadrila plnú podporu a solidaritu tureckému ľudu a jeho demokratickým inštitúciám. Po pokuse o prevrat bol 20. júla v celom Turecku na tri mesiace vyhlásený výnimočný stav. Po uplynutí tohto obdobia bol o ďalšie tri mesiace predĺžený.

   Vzťahy medzi EÚ a Tureckom sa týkajú rovnakých príležitostí a výziev ako pred 15. júlom. Ďalekosiahle opatrenia prijaté po pokuse o prevrat však ešte viac prehĺbili množstvo zásadných výziev, ktoré sa týkajú dodržiavania základných práv v krajine, a to najmä slobody prejavu, práva na spravodlivý a riadny proces. Ďalšie zhoršenie bolo zaznamenané v oblasti slobody prejavu a fungovania justície. Situácia na juhovýchode patrí naďalej medzi najkritickejšie výzvy. Po zlyhaní procesu urovnávania sporov v kurdskej otázke v júli 2015 sa v krajine naďalej závažne zhoršovala bezpečnostná situácia a postihlo ju niekoľko rozsiahlych smrtiacich teroristických útokov pripisovaných PKK a Dá'išu. EÚ zdôrazňuje, že protiteroristické opatrenia musia byť primerané a musia sa pri nich dodržiavať ľudské práva. Politický proces urovnávania sporov v kurdskej otázke sa musí bezodkladne obnoviť. EÚ je veľmi znepokojená zatknutím niekoľkých poslancov za stranu HDP na základe obvinení z údajného podporovania teroristických aktivít.

   Vzhľadom na rozsah a kolektívny charakter opatrení, ktoré boli od júla prijaté, EÚ vyzvalo Turecko, aby ako kandidátska krajina dodržiavalo zásady právneho štátu a základné práva podľa najprísnejších noriem. Turecké orgány sa k tomu jednoznačne zaviazali. Komisia naliehala na Turecko, aby tieto záväzky vykonávalo v plnom rozsahu, okrem iného prostredníctvom medzinárodného monitorovania zadržiavania, procesov a postupov po pokuse o prevrat. EÚ sa zaväzuje spolupracovať s demokratickým, inkluzívnym a stabilným Tureckom na riešení spoločných výziev. Zásady právneho štátu, ľudské práva a základné slobody sa však musia dodržiavať za každých okolností a parlament, ako aj všetky zložky zastúpené v demokratických inštitúciách krajiny, pri

tom musia v plnej miere zohrávať svoju ústavnú úlohu. Pokiaľ ide o návrat k úvahám o predložení zákona o obnovení trestu smrti do parlamentu, EÚ pripomína, že jednoznačné odmietnutie trestu smrti je základným prvkom *acquis* EÚ a jedným z ústredných medzinárodných záväzkov, ku ktorým sa Turecko zaviazalo.

EÚ a Turecko prehĺbili vzájomné vzťahy v kľúčových oblastiach spoločného záujmu, ako sa to odsúhlasilo na samite EÚ – Turecko, ktorý sa konal 29. novembra 2015. Uskutočnili sa politické dialógy na vysokej úrovni, ako aj dialógy na vysokej úrovni, ktoré sa týkali energetiky a hospodárstva. Turecko naďalej vyvíjalo mimoriadne úsilie na zabezpečenie prístrešku pre viac než 2,7 milióna utečencov zo Sýrie a Iraku. Spolupráca s EÚ v otázke migrácie sa po vyhlásení EÚ a Turecka z 18. marca 2016 zintenzívnila. V kombinácii s ďalšími prijatými opatreniami viedla k dramatickému zníženiu počtu úmrtí na mori a k zásadnému zníženiu počtu utečencov a neregulárnych migrantov odchádzajúcich z Turecka do Grécka. Turecko zaznamenalo za posledný rok významný pokrok pri plnení referenčných kritérií plánu liberalizácie vízového režimu. Komisia navrhla zrušenie vízovej povinnosti za predpokladu, že Turecko splní aj zostávajúce referenčné kritériá. V prístupovom procese sa v novembri 2015 a júni 2016 otvorili dve nové kapitoly. Patria sem aj prípravné práce na troch ďalších kapitolách a prebiehajúca aktualizácia správ o preverovaní v kľúčových kapitolách 23 a 24. Obe strany naďalej skúmali možnosti modernizácie colnej únie. Ako člen NATO, G20, OBSE a Rady Európy patrí Turecko medzi aktívne medzinárodné subjekty. Turecko je naďalej aktívne v medzinárodnej koalícii na boj proti Dá'išu a zostáva kľúčovým partnerom v regióne.

Turecko by malo riešiť makroekonomickú nerovnováhu, realizovať ďalšie štrukturálne reformy a zlepšiť podnikateľské prostredie, a to najmä v citlivom období po nevydarenom pokuse o prevrat.

A nakoniec, v súlade s opakovanými stanoviskami Rady a Komisie z predchádzajúcich rokov je teraz nevyhnutné, aby Turecko bezodkladne splnilo svoju povinnosť v plnej miere vykonávať dodatkový protokol a aby dosiahlo pokrok v normalizácii vzťahov s Cyperskou republikou. Komisia víta zapojenie strán do rozhovorov pod vedením OSN o urovnaní konfliktu. Teraz je dôležité, aby sa v týchto rozhovoroch dosiahol ďalší pokrok. Na uľahčenie tohto pokroku je rozhodujúci záväzok a konkrétny príspevok Turecka ku komplexnému urovnaniu konfliktu. EÚ je pripravená vziať do úvahy podmienky urovnania, ktoré budú v súlade so zásadami, na ktorých je Únia založená.

6. **<u>Čierna Hora:</u>** Rokovania o pristúpení k EÚ pokročili. Parlamentné voľby z októbra 2016 sa uskutočnili v rámci podstatne revidovaného právneho rámca a celkovo participatívnejšie a transparentnejšie. Prostredie bolo konkurenčné a charakterizované všeobecným dodržiavaním základných slobôd. Od príslušných vnútroštátnych orgánov sa očakáva rýchle a transparentné prešetrenie údajných procesných chýb, vykonaných zatknutí a dočasného vypnutia dvoch mobilných komunikačných platforiem. Právny rámec v oblasti dodržiavania zásad právneho štátu je z veľkej časti úplný a inštitucionálna štruktúra je zavedená. Celý systém dodržiavania zásad právneho štátu teraz musí priniesť ďalšie výsledky, a to najmä na zlepšenie bilancie v boji proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti. Pokrok dosiahnutý v kapitolách týkajúcich sa dodržiavania zásad právneho štátu, preukázaný hmatateľnými výsledkami najmä v oblasti boja proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti, bude naďalej celkovo určovať tempo prístupových rokovaní. Fiškálna pozícia Čiernej Hory sa zhoršila a zvyšujúca sa úroveň verejného dlhu ohrozuje fiškálnu udržateľnosť. Prioritne musí Čierna Hora prijať opatrenia na obmedzenie súčasných výdavkov a zlepšenie výberu príjmov. Mala by tiež riešiť demotiváciu pracovať, rozvíjať ľudský kapitál a konkurencieschopný priemysel

orientovaný na vývoz. V decembri 2015 dostala Čierna Hora pozvánku na vstup do NATO, čo je významný úspech.

7. **Srbsko:** Po aprílových predčasných národných voľbách bol do nového programu srbskej vlády ako prioritný cieľ začlenený vstup Srbska do EÚ. Srbsko už k dosiahnutiu tohto cieľa vykonalo niekoľko zásadných krokov, ktoré ho doviedli k otvoreniu prvých štyroch kapitol prístupových rokovaní. Okrem iného sa týkali dodržiavania zásad právneho štátu a normalizácie jeho vzťahov s Kosovom. Celkové tempo prístupových rokovaní EÚ bude závisieť najmä od dosahovania udržateľného pokroku v týchto dvoch oblastiach. Srbsko musí prehĺbiť svoje zapojenie do dialógu s Kosovom a plniť všetky dohody. Komisia očakáva otvorenie ďalších kapitol v nadchádzajúcom období.

   Hospodárske reformy prinášajú výsledky a musia pokračovať s osobitným dôrazom na reštrukturalizáciu štátnych podnikov a verejných služieb. V záujme lepších väzieb a zachovania stability v regióne je mimoriadne dôležité, aby Srbsko naďalej zohrávalo vedúcu úlohu. Srbsko postihla migračná kríza, v ktorej zohralo aktívnu a konštruktívnu úlohu, spolupracovalo so susednými krajinami a členskými štátmi a zároveň riadilo zmiešané migračné toky.

8. **Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko:** Minulý rok bol poznamenaný pokračujúcou politickou krízou. Pretrvávajú obavy z ovládnutia štátu, ktoré ovplyvňuje fungovanie demokratických inštitúcií a kľúčových oblastí spoločnosti. Krajina musí v plnej miere vykonávať dohodu z Pržina, a to najmä zabezpečením dôveryhodného volebného procesu pri predčasných decembrových parlamentných voľbách. Musí sa podporiť úsilie špeciálneho prokurátora o dosiahnutie právnej zodpovednosti a parlament musí vyvodiť politickú zodpovednosť z odpočúvania a jeho obsahu. Stále je potrebné dosiahnuť výrazný pokrok, pokiaľ ide o konkrétne vykonávanie naliehavých reformných priorít. Je potrebné naďalej udržiavať makroekonomickú stabilitu, a najmä oveľa prísnejšie kontrolovať verejný dlh, ako aj zlepšovať transparentnosť a plnenie verejných výdavkov. Na základe nedávno dosiahnutého pokroku pri vykonávaní opatrení na budovanie dôvery s Gréckom je potrebné prijať rozhodné kroky na vyriešenie otázky názvu krajiny. Krajinu postihla migračná kríza, spolupracovala so susednými krajinami a členskými štátmi a zároveň riešila zmiešané migračné toky.

   Nedávno realizované pozitívne kroky v súvislosti s dohodou z Pržina predstavujú pre politických predstaviteľov skutočnú príležitosť konečne prekonať dlhotrvajúcu krízu a vyriešiť systémové problémy. Vzhľadom na to je Komisia pripravená rozšíriť svoje odporúčanie na otvorenie prístupových rokovaní s bývalou Juhoslovanskou republikou Macedónsko. To je však podmienené dosiahnutím pokroku pri plnení dohody z Pržina, a to najmä uskutočnením dôveryhodných parlamentných volieb a dosiahnutím zásadného pokroku pri vykonávaní naliehavých reformných priorít.

9. **Albánsko:** Albánsko naďalej zaznamenáva stabilný pokrok smerom k plneniu všetkých piatich kľúčových priorít na otvorenie prístupových rokovaní. V júli 2016 boli jednomyseľne prijaté kľúčové zmeny ústavy, ktoré naštartovali dôkladný a komplexný reformný proces súdneho systému. Tento proces bude obsahovať podrobné preverovanie sudcov a prokurátorov. Reforma verejnej správy sa naďalej vykonáva konzistentne. Pokračuje úsilie o dosiahnutie dobrej bilancie proaktívnych vyšetrovaní, stíhaní a usvedčení v boji proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti. Základné práva sa v krajine naďalej vo všeobecnosti rešpektujú.

   Vzhľadom na uvedený pokrok pri plnení kľúčových priorít, ako aj na dôveryhodný a hmatateľný pokrok pri vykonávaní reformy justície, a to najmä v oblasti preverovania

sudcov a prokurátorov *(previerky)*, odporúča Komisia začať s Albánskom prístupové rokovania.

10. **Bosna a Hercegovina:** Bosna a Hercegovina uskutočňuje priority vyplývajúce z jej reformného procesu, a to najmä pokiaľ ide o program reforiem. Vzhľadom na to Rada poverila Komisiu, aby vypracovala stanovisko týkajúce sa jej žiadosti o členstvo. Na vyriešenie hlboko zakorenených štrukturálnych problémov, ktoré brzdia rozvoj krajiny, a to aj zo sociálno-ekonomického hľadiska, je potrebné naďalej podporovať snahy o významné reformy orientované na EÚ. Prioritou zostáva posilnenie dodržiavania zásad právneho štátu a verejnej správy v súlade s európskymi normami na všetkých úrovniach riadenia, ako aj ďalší rozvoj spolupráce medzi všetkými úrovňami. Musí sa vykonávať prijatý koordinačný mechanizmus pre záležitosti EÚ, aby sa krajine umožnilo riešenie výziev spojených s integračným procesom EÚ, a to aj vzhľadom na prijatie potrebných stratégií na úrovni celej krajiny. Musí sa podpísať protokol o prijatí dohody o stabilizácii a pridružení (SAA), ktorý bol parafovaný v júli 2016.

11. **Kosovo:** Komisia víta nadobudnutie platnosti dohody o stabilizácii a pridružení (SAA) z 1. apríla 2016, ktorá poskytuje komplexný rámec na rozvíjanie užších politických a hospodárskych vzťahov medzi EÚ a Kosovom. Kosovo podniklo dôležité kroky na splnenie požiadaviek plánu liberalizácie vízového režimu, čo Komisii umožnilo vydať v máji 2016 formálny návrh na zrušenie vízovej povinnosti za predpokladu splnenia dvoch zostávajúcich požiadaviek – ratifikácie dohody o vymedzení hraníc s Čiernou Horou a zlepšenia bilancie v boji proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti. Prácu parlamentu negatívne ovplyvňujú prekážky vytvárané rôznymi politickými stranami.

    Politické subjekty musia nájsť spôsob, ako prekonať zdĺhavý politický pat, a vydláždiť cestu riešeniu množstva reformných výziev, ktoré pred nimi stoja, a to najmä pokiaľ ide o dodržiavanie zásad právneho štátu a potrebu štrukturálnych hospodárskych reforiem na riešenie vysokej úrovne nezamestnanosti. Na pomoc pri potrebnom vykonávaní dohody SAA bol vypracovaný európsky reformný program. Kosovo splnilo zostávajúce medzinárodné povinnosti týkajúce sa zriadenia špecializovaných súdov a špecializovaných prokuratúr na vyšetrovanie obvinení z medzinárodných trestných činov spáchaných počas konfliktu v Kosove. Mandát EULEX-u bol predĺžený do júna 2018. Kosovo musí prehĺbiť svoje zapojenie do dialógu so Srbskom a plniť všetky dohody.

V. PRÍLOHY

1. Zhrnutia zistení zo správ

2. Kľúčové štatistické údaje

PRÍLOHA 1 – Zhrnutia zistení zo správ

Turecko

Pokus o vojenský prevrat v noci 15. júla si vyžiadal 241 obetí na životoch a 2 196 zranených. Tureckej vláde sa s podporou celého tureckého politického spektra a spoločnosti podarilo pokus o prevrat odvrátiť. Turecké Veľké národné zhromaždenie symbolicky mimoriadne zasadalo už 16. júla a prijalo vyhlásenie, ktoré schválili všetky strany zastúpené v parlamente. Zorganizovanie pokusu o prevrat vláda pripísala Gülenovmu hnutiu.

EÚ dôrazne a okamžite odsúdila pokus o prevrat, ktorý predstavuje priamy útok na demokraciu v Turecku ako takú, a opätovne potvrdila plnú podporu demokratickým inštitúciám krajiny.

Dňa 20. júla bol v Turecku na tri mesiace vyhlásený výnimočný stav, ktorý sa 3. októbra predĺžil na obdobie ďalších troch mesiacov. Prostredníctvom dekrétu boli zavedené významné legislatívne zmeny. Turecko oznámilo Rade Európy odchýlenie od povinnosti dodržiavať množstvo základných práv chránených v Európskom dohovore o ľudských právach. Po pokuse o prevrat bolo množstvo ľudí odvolaných, prepustených, zatknutých a uväznených z dôvodu údajného prepojenia na Gülenovo hnutie a zapojenia do pokusu o prevrat. Tieto opatrenia postihli celé spektrum spoločnosti, najmä však justíciu, políciu, žandárstvo, armádu, štátnu službu, miestne orgány, akademickú spoločnosť, učiteľov, právnikov, médiá a podnikateľov. Zatvorených bolo množstvo inštitúcií a súkromných spoločností, ktorým bol majetok buď zhabaný, alebo prevedený na verejné inštitúcie.

Bezprostredne po začatí realizácie poprevratových opatrení EÚ vyzvala orgány, aby dodržiavali najprísnejšie normy právneho štátu a základné práva. Aj keď by medzi štátnymi zamestnancami a štátom mal existovať vzťah postavený na dôvere a lojalite a s týmto cieľom možno prijať opatrenia, každé obvinenie z protiprávneho konania by sa malo stanoviť prostredníctvom transparentných postupov vo všetkých jednotlivých prípadoch. Tresnú zodpovednosť jednotlivca možno určiť iba pri plnom dodržaní oddelenia právomocí, plnej nezávislosti justície a práva jednotlivca na spravodlivý proces, ku ktorému patrí aj účinný prístup k právnikovi. Turecko by malo zabezpečiť, aby sa každé opatrenie prijímalo iba v rozsahu, ktorý si situácia nevyhnutne vyžaduje, a aby bolo vo všetkých prípadoch dodržané kritérium nevyhnutnosti a primeranosti. Opatrenia prijaté v období výnimočného stavu skúma Rada Európy. Turecko by malo naliehavo vykonať odporúčania komisára Rady Európy pre ľudské práva z októbra 2016.

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, pred pokusom o prevrat mal parlament na programe rokovania dôležité právne predpisy na realizáciu ambiciózneho akčného plánu štátnej reformy na rok 2016 a legislatívnych požiadaviek plánu liberalizácie vízového režimu. Niektoré kľúčové prijaté právne predpisy týkajúce sa zásad právneho štátu a základných práv však neboli v súlade s európskymi normami, ako napríklad zákon o ochrane údajov. Zákonodarcov naďalej ochromovali politické konfrontácie. Veľmi znepokojivé je májové prijatie zákona, ktorým sa umožňuje zrušenie imunity veľkému počtu poslancov a z ktorého vyplýva zadržiavanie a väznenie niekoľkých poslancov za stranu HDP vrátane dvoch podpredsedov.

Situácia na juhovýchode patrí naďalej medzi najkritickejšie výzvy pre krajinu. Po zlyhaní procesu urovnávania sporov v kurdskej otázke v júli 2015 sa v Turecku naďalej závažne zhoršovala bezpečnostná situácia, ktorá mala za následok veľký počet obetí, a krajinu postihli rozsiahle smrtiace teroristické útoky PKK a Dá'išu. Orgány vykonávali rozsiahlu protiteroristickú vojenskú a bezpečnostnú kampaň zameranú proti Strane kurdských pracujúcich (PKK), ktorá je aj naďalej na zozname teroristických organizácií vypracovanom EÚ. Na juhovýchode boli často hlásené obvinenia zo závažného porušovania ľudských práv

a neprimeraného použitia sily zo strany bezpečnostných síl. Množstvo zvolených zástupcov a komunálnych politikov bolo na juhovýchode odvolaných z funkcie, zbavených výkonu povinností alebo zadržaných na základe obvinení z terorizmu, niektorí z nich na základe dekrétov prijatých počas výnimočného stavu po pokuse o prevrat. Protiteroristické opatrenia však musia byť primerané a musia sa pri nich dodržiavať ľudské práva. Jedinou cestou vpred je urovnanie sporov v kurdskej otázke prostredníctvom politického procesu; orgány tiež budú musieť začať riešiť otázku zmierenia a obnovy.

Občianska spoločnosť urobila všetko, čo bolo v jej silách, aby zostala aktívna a činná vo verejnom živote. Nezávislé organizácie občianskej spoločnosti sa len zriedka zapájajú do procesov tvorby práva a politík. Niektorí ich predstavitelia, a to vrátane obhajcov ľudských práv, boli zadržaní a existujú dôveryhodné svedectvá o zastrašovaní. V rámci poprevratových opatrení vlády bolo zrušených množstvo organizácií pre údajné prepojenie na Gülenovo hnutie.

Turecko je mierne pripravené v oblasti reformy verejnej správy a pevne sa zaviazalo vytvoriť otvorenú a responzívnu správu. V oblasti štátnej služby a riadenia ľudských zdrojov však došlo k zhoršeniu, a to najmä po pokuse o prevrat. Štrukturálny vplyv opatrení prijatých po pokuse o prevrat na fungovanie štátnej služby sa ešte musí posúdiť.

Súdny systém Turecka je v prvej fáze pripravenosti/dosahuje určitú pripravenosť. V minulom roku došlo k zhoršeniu, a to najmä v oblasti nezávislosti justície. Vážne obavy vzbudzujú rozsiahle zmeny v štruktúre a zložení najvyšších súdov, ktoré nie sú súlade s európskymi normami. Sudcovia a prokurátori sú naďalej odvolávaní z funkcií a v niektorých prípadoch zatýkaní a obviňovaní zo sprisahania s Gülenovým hnutím. Táto situácia sa ešte zhoršila po júlovom pokuse o prevrat, po ktorom bola odvolaná pätina sudcov a prokurátorov, ktorým boli zároveň zmrazené aktíva. Justícia musí fungovať v prostredí, ktoré jej umožňuje plniť povinnosti nezávisle a nestranne, pričom výkonná a legislatívna moc plne rešpektujú oddelenie právomocí. Počas výnimočného stavu Turecko rozšírilo v prípade niektorých trestných činov obdobie vyšetrovacej väzby bez súdu na 30 dní, čo je v rozpore s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. Tieto opatrenia sa týkajú významnej časti justície.

Krajina dosahuje určitú pripravenosť, pokiaľ ide o boj proti korupcii. Korupcia zostáva rozšírená v mnohých oblastiach a stále predstavuje vážny problém. Prijatie novej stratégie a akčného plánu na boj proti korupcii je krokom vpred, aj keď len v obmedzenom rozsahu. Právny rámec je naďalej poznačený zásadnými nedostatkami a najväčšie obavy vzbudzuje vplyv výkonnej moci na vyšetrovanie a stíhanie v prípadoch korupcie vysokopostavených osôb. Vnímanie korupcie zostáva na vysokej úrovni.

V boji proti organizovanej trestnej činnosti Turecko dosiahlo určitú pripravenosť. Zvýšila sa inštitucionálna kapacita a prijali sa nové stratégie a akčné plány. Štatistické údaje o počte právoplatných odsúdení a ďalších dôležitých ukazovateľoch však nie sú k dispozícii. Finančné vyšetrovania sa využívajú príliš málo. Preventívne zmrazenie aktív sa uplatňuje zriedka a miera konfiškovaného majetku je nízka. V oblasti boja proti terorizmu je zavedený komplexný právny rámec týkajúci sa financovania terorizmu. Protiteroristický zákon nie je v súlade s *acquis*, pokiaľ ide o rozsah a vymedzenie pojmov, a jeho uplatňovanie vzbudzuje závažné obavy o dodržiavanie základných práv. Trestnoprávne a protiteroristické právne predpisy by mali byť v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, avšak bez toho, aby sa znížila schopnosť Turecka bojovať proti terorizmu. V praxi sa musí dodržiavať zásada proporcionality.

Turecký právny rámec obsahuje všeobecné záruky v oblasti dodržiavania ľudských a základných práv, ktoré je potrebné zlepšiť. Presadzovanie práv, ktoré sú ukotvené v Európskom dohovore o ľudských právach (EDĽP) a v judikatúre Európskeho súdu pre

ľudské práva, nie je ešte zaistené. Ihneď po pokuse o prevrat bolo nahlásených mnoho prípadov údajného závažného porušenia zákazu mučenia a zlého zaobchádzania, ako aj procesných práv. Napriek tomu musia byť všetky prijaté opatrenia v súlade so zásadami proporcionality a dodržiavania ľudských práv. Nový turecký zákon o inštitúte pre ľudské práva a rovnosť je krokom správnym smerom. Obsahuje ustanovenia o zákaze diskriminácie z mnohých dôvodov, netýka sa však výslovne sexuálnej orientácie. Stále je potrebné prijať úplný komplexný špecializovaný zákon o boji proti diskriminácii. Keďže ešte nebol zriadený nový Národný inštitút pre ľudské práva a rovnosť, v oblasti ľudských práv stále existuje právne vákuum. Práva najzraniteľnejších skupín a osôb patriacich k menšinám by sa mali dostatočne chrániť. Vážne obavy naďalej vzbudzujú rodovo motivované násilie, diskriminácia, nenávistné prejavy proti menšinám, trestné činy z nenávisti a porušovanie ľudských práv lesieb, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych (LGBTI) osôb.

V oblasti slobody prejavu došlo za posledný rok k závažnému zhoršeniu. Negatívny vplyv na slobodu prejavu má selektívne a svojvoľné uplatňovanie práva, najmä ustanovení o národnej bezpečnosti a boji proti terorizmu. Vážne obavy vzbudzujú prebiehajúce a nové trestné stíhania novinárov, spisovateľov alebo používateľov sociálnych médií, odoberanie akreditácií, vysoký počet zatknutých novinárov, ako aj zastavenie činnosti veľkého počtu médií, ktoré sa uskutočňujú po júlovom pokuse o prevrat. Sloboda zhromažďovania je naďalej zákonne aj v praxi do veľkej miery obmedzovaná.

Turecko naďalej vyjadruje podporu rozhovorom vedúcich predstaviteľov oboch komunít o urovnaní konfliktu na Cypre, ako aj snahám osobitného poradcu generálneho tajomníka OSN. Záväzok a konkrétny príspevok Turecka ku komplexnému urovnaniu konfliktu je aj naďalej rozhodujúci. Turecko však doteraz nesplnilo svoj záväzok zabezpečiť úplné a nediskriminačné vykonávanie dodatkového protokolu k dohode o pridružení a neodstránilo všetky prekážky voľného pohybu tovaru vrátane obmedzení týkajúcich sa priamych dopravných spojení s Cyprom. V normalizácii dvojstranných vzťahov s Cyperskou republikou sa nedosiahol žiadny pokrok. Závery týkajúce sa Turecka, ktoré prijala Rada (pre všeobecné záležitosti a vonkajšie vzťahy) na zasadnutí 11. decembra 2006 a ktoré schválila Európska rada v decembri 2006, zostávajú v platnosti. V týchto záveroch sa stanovuje, že sa nezačnú rokovania o ôsmich kapitolách[2] súvisiacich s obmedzeniami Turecka, pokiaľ ide o Cyperskú republiku, a že sa predbežne neuzatvorí žiadna kapitola, až kým Komisia nepotvrdí, že Turecko plne vykonalo dodatkový protokol k dohode o pridružení.

Turecko sa musí jednoznačne zaviazať k dobrým susedským vzťahom, plneniu medzinárodných dohôd, ako aj k mierovému urovnávaniu sporov v súlade s Chartou Organizácie Spojených národov, pričom sa v prípade potreby môže obrátiť na Medzinárodný súdny dvor. V tejto súvislosti EÚ znovu vyjadrila vážne obavy a naliehavo vyzvala Turecko, aby sa vyvarovalo akejkoľvek hrozby alebo činnosti zameranej proti niektorému členskému štátu, ako i zdrojov napätia alebo činností, ktoré poškodzujú dobré susedské vzťahy a mierové urovnávanie sporov.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, turecké hospodárstvo je v pokročilom štádiu a možno ho považovať za fungujúce trhové hospodárstvo. Veľký deficit bežného účtu však spôsobuje, že Turecko je hospodársky zraniteľné voči finančnej neistote, zmenám vnímania celosvetových investorov a politickým rizikám. Centrálna banka znížila úrokové sadzby aj napriek tomu, že inflácia zostáva na vyššej úrovni, než je oficiálny cieľ. Podnikateľské prostredie sa naďalej zhoršuje v dôsledku akcií zacielených na kritické médiá a podnikateľov, ako aj politických odporcov, a to prostredníctvom aktívneho využívania daňových úradov, oddelenia pre

[2] Voľný pohyb tovaru, právo usadiť sa a sloboda poskytovať služby, finančné služby, poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, rybárstvo, dopravná politika, colná únia a vonkajšie vzťahy.

finančnú trestnú činnosť a súdov. Vykonávanie štrukturálnych reforiem na zlepšenie fungovania trhov s tovarom, službami a prácou sa zastavilo. Situácia sa celkovo zhoršila.

Turecko dosahuje dobrú pripravenosť, pokiaľ ide o získavanie schopnosti čeliť konkurenčnému tlaku a trhovým silám v rámci EÚ. V niektorých oblastiach sa dosiahol určitý pokrok, a to najmä vďaka ďalšej liberalizácii sektora energetiky. V oblasti kvality vzdelávania sa stále vyskytujú závažné problémy. Existujú aj problémy s prístupom dievčat k vzdelávaniu. V dôsledku reálneho zhodnotenia líry sa znížila cenová konkurencieschopnosť hospodárstva.

Pokiaľ ide o **schopnosť preberať záväzky vyplývajúce z členstva**, Turecko pokračovalo v zosúlaďovaní s *acquis.* S pozitívnou výnimkou prác vykonaných v oblasti liberalizácie vízového režimu pokračovalo úsilie obmedzeným tempom. Turecko je v pokročilom štádiu v oblastiach práva obchodných spoločností, transeurópskych sietí a vedy a výskumu a dosiahlo dobrú úroveň pripravenosti v oblastiach voľného pohybu tovaru, zákona o duševnom vlastníctve, finančných služieb, politiky podnikov a priemyselnej politiky, ochrany spotrebiteľov a zdravia, colnej únie, vonkajších vzťahov a finančnej kontroly. V oblasti verejného obstarávania je Turecko len mierne pripravené, keďže má ešte vážne nedostatky v jeho zosúlaďovaní. Turecko je takisto mierne pripravené v oblasti štatistiky a dopravnej politiky, kde je naďalej potrebné vyvinúť značné celoplošné úsilie. Turecko je len do určitej miery pripravené v oblastiach životného prostredia a zmeny klímy, v ktorých je stále potrebné zaviesť a vykonávať ambicióznejšie a lepšie koordinované politiky. Vo všetkých oblastiach je potrebné venovať viac pozornosti presadzovaniu právnych predpisov, zatiaľ čo mnohé oblasti ešte vyžadujú značný pokrok pri zosúlaďovaní právnych predpisov s *acquis* EÚ.

Čierna Hora

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, politická dohoda o zorganizovaní slobodných a spravodlivých volieb viedla v máji k zavedeniu „vlády volebnej dôvery“. Napriek pretrvávajúcej polarizácii politického prostredia tým vláda a časť opozície preukázali schopnosť dosiahnuť kompromis. Parlamentné voľby v októbri 2016 sa konali podľa podstatne zrevidovaného právneho rámca. Napriek technickým zdržaniam a zložitému vzťahu medzi zodpovednými inštitúciami sa volebné prípravy uskutočnili celkovo participatívnejšie a transparentnejšie. Voľby sa konali v konkurenčnom prostredí a charakterizovalo ich všeobecné dodržiavanie základných slobôd. Od príslušných vnútroštátnych orgánov sa očakáva rýchle a transparentné prešetrenie údajných procesných chýb, vykonaných zatknutí a dočasného vypnutia dvoch mobilných komunikačných platforiem. V prípade údajného zneužívania verejných prostriedkov v prospech politickej strany (kauza „zvukové nahrávky“) sa nevyvodili žiadne politické dôsledky.

Čierna Hora je mierne pripravená na reformu verejnej správy. Dosiahol sa určitý pokrok, a to najmä vďaka prijatiu stratégie reformy verejnej správy na obdobie rokov 2016 až 2020, programu reformy riadenia verejných financií, nadobudnutia účinnosti nového zákona o mzdách a zjednodušeniu administratívnych postupov. Na účinné riešenie depolitizácie štátnej služby a nastavenia správneho rozsahu štátnej správy je však potrebná silná politická vôľa.

Súdny systém je mierne pripravený. Počas obdobia podávania správ dosiahla Čierna Hora v tejto oblasti určitý pokrok. Zlepšila sa kapacita Rady pre sudcov a prokuratúru. Nový legislatívny rámec na zvýšenie nezávislosti, zodpovednosti a profesionality justície, ani etický kódex sa však ešte plne nevykonali. Musia sa naďalej prijímať opatrenia na zníženie počtu nevyriešených prípadov a skrátenie celkového trvania konaní.

Čierna Hora dosiahla určitú pripravenosť, pokiaľ ide o boj proti korupcii. Korupcia zostáva rozšírená v mnohých oblastiach a stále predstavuje vážny problém. V roku 2016 začala činnosť Protikorupčná agentúra. Proces budovania inštitúcie je takmer dokončený. Všetky inštitúcie by mali k plneniu svojho mandátu pristupovať proaktívnejšie. Napriek uskutočneniu niektorých ďalších krokov zostáva bilancia úspešného vyšetrenia a usvedčenia, a to najmä v prípadoch korupcie na vysokej úrovni, ako aj bilancia predchádzania korupcii, obmedzená. Čierna Hora musí zvýšiť svoje kapacity na vykonávanie finančných vyšetrovaní a dosiahnutie dobrej bilancie pri zhabaní a konfiškácii majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti.

V boji proti organizovanej trestnej činnosti Čierna Hora dosiahla určitú pripravenosť. Dosiahol sa určitý pokrok, a to najmä vďaka posilneniu právneho, regulačného a inštitucionálneho rámca. Je potrebné pokračovať v úsilí o dosiahnutie dobrej bilancie v prípadoch organizovanej trestnej činnosti, najmä pokiaľ ide o obchodovanie s ľuďmi a pranie špinavých peňazí, pretože v týchto oblastiach sú výsledky slabé. Množstvo odhalených podozrivých bankových transakcií je stále nízke.

Čierna Hora dokončila niekoľko legislatívnych reforiem, aby dosiahla lepší súlad s normami EÚ a medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv a zabezpečila primeraný mechanizmus na ochranu zraniteľných skupín pred diskrimináciou. Vykonávanie právnych predpisov však zostáva nedostatočné. Zmeny celkového legislatívneho rámca, ktorými sa zabezpečí jednotná politika sankcionovania porušovania ľudských práv, ešte neboli prijaté. Je potrebné ďalej zvyšovať inštitucionálnu kapacitu. Rómska menšina naďalej patrí medzi najzraniteľnejšie a najdiskriminovanejšie komunity v najrôznejších oblastiach života.

Čierna Hora dosiahla určitú úroveň pripravenosti v oblasti slobody prejavu, ale za posledný rok nedošlo k žiadnemu ďalšiemu pokroku. Vysoký zostáva počet prípadov ohovárania, čo poukazuje na nedostatočné samoregulačné mechanizmy, ako aj na výzvy v oblasti chápania úlohy médií. Čierna Hora musí stále dosiahnuť celkové zosúladenie s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. Počas protivládnych protestov, ktoré sa odohrali v októbri 2015, boli poškodené priestory jednej komerčnej mediálnej firmy a niekoľko novinárov bolo fyzicky a slovne napadnutých a ohrozovaných. V prípade napadnutia novinárov sa nedosiahol žiadny pokrok. Mala by sa zabezpečiť transparentnosť a nediskriminácia v štátnej reklame v médiách. V médiách sa musí účinne a jednotne uplatňovať revidovaný etický kódex novinárov.

Čierna Hora naďalej zohráva konštruktívnu úlohu v regionálnej spolupráci. Ratifikovala dohody o vymedzení hraníc s Bosnou a Hercegovinou a s Kosovom[*].

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, v otázke budovania funkčného trhového hospodárstva je Čierna Hora mierne pripravená. Dosiahol sa určitý pokrok v posilnení fungovania finančného trhu a trhu práce, ako aj v zlepšení podnikateľského prostredia. Investície do infraštruktúry a cestovného ruchu podporujú hospodársku činnosť. Zdrojom obáv sú však rýchlo sa zvyšujúci verejný dlh a vysoké fiškálne deficity spolu s vysokými vonkajšími nerovnováhami a vysokou nezamestnanosťou. Fiškálnu udržateľnosť ohrozujú spoločné účinky veľkých verejných investícií do infraštruktúry a niekoľko nových drahých programov sociálnych výdavkov. Sú potrebné okamžité nápravné opatrenia, ktoré sa vyžadujú v usmernení politiky programov hospodárskej reformy. Medzi ďalšie problémy, ktoré treba riešiť, patria vysoké vonkajšie nerovnováhy a nízka účasť na trhu práce, ako aj stále nízky rast úverov v rámci vysoko znehodnotených bankových úverov.

[*] Týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244/1999 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova.

Čierna Hora je mierne pripravená, pokiaľ ide o jej schopnosť čeliť konkurenčnému tlaku a trhovým silám v rámci Únie. Určitý pokrok sa dosiahol pri zlepšovaní kvality infraštruktúry, trhu s energiou a digitalizácie hospodárstva. Podpora MSP je mierna, ale rýchlo sa rozvíja. Na zabezpečenie rozvoja ľudského kapitálu a konkurenčného priemyslu orientovaného na vývoz je stále potrebné značné úsilie.

Pokiaľ ide o **schopnosť preberať záväzky vyplývajúce z členstva**, vykonala sa dôležitá práca v oblasti zosúladenia a prípravy na vykonávanie *acquis* a Čierna Hora je mierne pripravená v množstve kapitol, napríklad v kapitolách voľného pohybu tovaru, verejného obstarávania, štatistiky, ako aj justície, slobody a bezpečnosti. Čierna Hora naďalej vykonávala zosúlaďovanie so všetkými stanoviskami a vyhláseniami v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ. Čierna Hora sa nachádza v počiatočnom štádiu pripravenosti, pokiaľ ide o rybolov, ako aj rozpočtové a finančné ustanovenia, a je na určitej úrovni pripravenosti v oblasti životného prostredia a zmeny klímy. Pokrok sa dosiahol v oblastiach voľného pohybu tovaru, poľnohospodárstva a rozvoja vidieka, bezpečnosti potravín, veterinárnej a fytosanitárnej politiky, energetiky, životného prostredia a zmeny klímy, colnej únie, vonkajších vzťahov a finančnej kontroly. Do budúcnosti by sa mala Čierna Hora sústrediť najmä na politiku hospodárskej súťaže, ako aj hospodársku a menovú politiku. Závažnou výzvou pre Čiernu Horu zostáva posilnenie administratívnej kapacity s cieľom zabezpečiť uplatňovanie *acquis*.

Srbsko

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, predčasné národné voľby konané v apríli, ako aj komunálne voľby prebehli v pokojnej atmosfére. Je potrebné dodržať odporúčania medzinárodných pozorovateľov vrátane tých, ktoré sa týkajú zabezpečenia transparentnosti financovania kampane a registračného procesu. Do nového programu vlády bol začlenený vstup Srbska do EÚ ako prioritný cieľ. Prehĺbilo sa zapojenie parlamentu a zainteresovaných strán vrátane občianskej spoločnosti do prístupového procesu. Ďalej je však potrebné prehĺbiť inkluzívnosť, transparentnosť a kvalitu tvorby práva, ako aj účinný dohľad nad výkonnou mocou, a obmedziť využívanie naliehavých konaní. V niektorých oblastiach si zosúladenie s normami EÚ vyžaduje ústavné reformy. Existuje priestor na zlepšenie spolupráce medzi výkonnou mocou a nezávislými regulačnými inštitúciami.

V oblasti reformy verejnej správy je Srbsko mierne pripravené. Pokrok sa dosiahol v oblasti prijatia programu reformy riadenia verejných financií, stratégií elektronickej verejnej správy, regulačnej reformy a tvorby politík, ako aj v oblasti nových zákonov o administratívnych postupoch, mzdách štátnych zamestnancov a štátnych zamestnancov miestnych samospráv. Srbsko musí realizovať svoje ciele reformy, profesionalizovať a odpolitizovať verejnú správu a zabezpečiť väčšiu transparentnosť postupov prijímania a prepúšťania zamestnancov, a to najmä na vyšších riadiacich pozíciách.

Súdny systém dosiahol určitú pripravenosť. Boli prijaté určité kroky na podporu systému prijímania pracovníkov na základe zásluh a harmonizáciu judikatúry. Ďalšie kroky sú potrebné v boji proti politickému ovplyvňovaniu. Kvalitu a efektívnosť justície a prístup k spravodlivosti stále ohrozujú nerovnomerné rozdelenie práce, zaťažujúce množstvo nevyriešených prípadov a absencia systému bezplatnej právnej pomoci.

Srbsko dosahuje určitú pripravenosť v oblasti prevencie a boja proti korupcii. Korupcia zostáva rozšírená v mnohých oblastiach a stále predstavuje vážny problém. Protikorupčné úsilie zatiaľ ešte neprinieslo zmysluplné výsledky. Inštitucionálna štruktúra ešte nezačala pôsobiť ako dôveryhodný odrádzajúci faktor proti korupčným praktikám. Je potrebné

dosiahnuť bilanciu účinných vyšetrovaní, stíhaní a odsúdení v prípadoch korupcie, a to aj na vysokej úrovni.

Srbsko dosahuje určitú pripravenosť v oblasti boja proti organizovanej trestnej činnosti. Určitý pokrok sa dosiahol prijatím nového zákona o polícii, reorganizáciou ministerstva vnútra a prijatím prvého hodnotenia hrozieb závažnej a organizovanej trestnej činnosti (SOCTA) pomocou metodiky Europolu. Stále je potrebné dosiahnuť dôveryhodnú bilanciu výsledkov boja proti organizovanej trestnej činnosti.

Právny a inštitucionálny rámec na dodržiavanie základných práv je zavedený. Treba zabezpečiť jeho konzistentné vykonávanie v celej krajine, okrem iného aj v oblasti ochrany menšín. V oblasti zlepšenia podmienok pre plnohodnotné uplatňovanie slobody prejavu, čo je oblasť, v ktorej Srbsko dosiahlo určitú pripravenosť, sa nedosiahol žiadny pokrok. Srbsko ako prvá krajina zapojená do procesu rozširovania zaviedla index rodovej rovnosti EÚ. Ďalšie nepretržité úsilie je potrebné na zlepšenie postavenia osôb patriacich k najdiskriminovanejším skupinám (Rómovia, lesby, gejovia, bisexuálne, transrodové a intersexuálne osoby, osoby so zdravotným postihnutím, osoby s HIV/AIDS a ďalšie sociálne zraniteľné skupiny).

Srbsko sa konštruktívne podieľalo na regionálnych iniciatívach a snažilo sa zlepšiť svoje dvojstranné vzťahy v duchu zmierenia a dobrých susedských vzťahov, ako aj vytvoriť prostredie na riešenie otvorených dvojstranných sporov a prekonávanie dedičstva minulosti. Pozitívnym vývojom bol júnový podpis spoločného vyhlásenia s Chorvátskom, v ktorom sa riešia niektoré dvojstranné spory. Takýto prístup je na dosiahnutie zmierenia, mieru a spolupráce v regióne kľúčový a mal by sa presadzovať aj naďalej.

Pokiaľ ide o **normalizáciu vzťahov s Kosovom**, Srbsko je naďalej odhodlané vykonávať dohody dosiahnuté v rámci dialógu sprostredkovaného EÚ. Dosiahol sa mierny pokrok, a to aj z dôvodu volebného procesu v Srbsku a domácej situácie v Kosove. Impulz sa však obnovil v auguste 2016 so začatím prác na moste v Mitrovici a umožnením voľnosti pohybu. Neustále je potrebné vyvíjať úsilie na vykonávanie dohôd, ktoré sa už s Kosovom dosiahli. Prijaté opatrenia by mali mať pozitívny a konkrétny vplyv na každodenný život občanov Srbska aj Kosova.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, v otázke budovania funkčného trhového hospodárstva je Srbsko mierne pripravené. Dosiahol sa pokrok pri riešení niektorých nedostatkov politík, a to najmä, pokiaľ ide o rozpočtový deficit a reštrukturalizáciu štátnych podnikov. Hospodárske reformy priniesli jednoznačné výsledky, pokiaľ ide o vyhliadky rastu a zmierňovanie domácej a vonkajšej nerovnováhy. Vzhľadom na stále vysoký verejný dlh je potrebné pokračovať vo fiškálnej konsolidácii. Stále je ešte potrebné dokončiť reštrukturalizáciu veľkých štátnych podnikov verejných služieb. Úverová činnosť sa obnovuje, problémom však zostáva vysoká úroveň nesplácaných úverov. Vysoká zostáva aj nezamestnanosť, a to najmä mladých ľudí. Ďalšie rozšírenie súkromného sektora brzdia nedostatky v dodržiavaní zásad právneho štátu.

Srbsko je mierne pripravené, pokiaľ ide o jeho schopnosť čeliť konkurenčnému tlaku a trhovým silám v rámci Únie. Verejné a súkromné investície sa zvýšili, aj keď úroveň investičnej činnosti stále zaostáva za potrebami hospodárstva. Kvalita, rovnosť a význam vzdelávania a odbornej prípravy nezodpovedajú spoločenským potrebám. **Určitý pokrok** sa dosiahol v oblasti podpory MSP a podnikania, MSP však čelia mnohým výzvam, medzi ktoré patria napríklad nepredvídateľné podnikateľské prostredie, vysoká úroveň parafiškálnych poplatkov a zložitý a nákladný prístup k financovaniu.

Pokiaľ ide o **schopnosť prevziať záväzky vyplývajúce z členstva**, Srbsko pokračovalo v zosúlaďovaní svojich právnych predpisov s *acquis* EÚ vo všetkých oblastiach. Na udržanie nastoleného tempa reforiem bude rozhodujúce, aby boli k dispozícii primerané finančné

a ľudské zdroje a solídne strategické rámce. Srbsko je dobre pripravené v oblastiach, ako sú právo obchodných spoločností, duševné vlastníctvo, veda a výskum, vzdelávanie a kultúra, ako aj clá. Srbsko musí ďalej zlepšiť investičné plánovanie a prioritizáciu strategicky dôležitých a prepracovaných projektov infraštruktúry prostredníctvom svojho jednotného zoznamu projektov a národného výboru pre investície, a to najmä v oblastiach energetiky a dopravy. V oblasti verejného obstarávania, štatistiky, menovej politiky alebo finančnej kontroly je Srbsko mierne pripravené. Počas obdobia pred pristúpením bude musieť Srbsko postupne zosúlaďovať svoju zahraničnú a bezpečnostnú politiku so spoločnou zahraničnou a bezpečnostnou politikou Európskej únie. Srbsko musí prioritne vyriešiť problémy nedodržiavania dohody SAA, najmä pokiaľ ide o ochranné opatrenia týkajúce sa niektorých poľnohospodárskych produktov, kontroly štátnej pomoci a fiškálnej diskriminácie.

Srbsko naďalej postihuje migračná kríza. Tá predstavuje podstatnú záťaž pre jeho azylový a migračný systém. Srbsko naďalej spolupracovalo so susednými krajinami a členskými štátmi, zabezpečovalo účinnú kontrolu utečencov a migrantov a vyvíjalo veľkú snahu o poskytnutie prístrešia a humanitárnych potrieb s podporou EÚ aj iných krajín. Je dôležité, aby Srbsko ostalo naďalej zapojené. Srbsko by tiež malo vytrvať v úsilí znížiť počet neopodstatnených žiadostí o azyl, ktoré podávajú štátni príslušníci Srbska v členských štátoch EÚ.

Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, krajina čelila pokračovaniu najväčšej politickej krízy od roku 2001. Demokracia a právny štát sú neustále ohrozené, a to najmä v dôsledku ovládnutia štátu, čo má negatívny vplyv na fungovanie demokratických inštitúcií a kľúčové aspekty spoločnosti. Krajina je poznačená konfliktnou politickou kultúrou a nedostatočnou schopnosťou dosahovať kompromisy. V dňoch 20. júla a 31. augusta 2016 sa lídri štyroch hlavných politických strán dohodli na vykonávaní dohody z Pržina, stanovili 11. december 2016 za dátum predčasných parlamentných volieb a oznámili svoju podporu práci špeciálneho prokurátora. Taktiež opätovne potvrdili svoj záväzok vykonávať naliehavé reformné priority.

Pokiaľ ide o vzťahy medzi jednotlivými etnikami, situácia bola naďalej nestabilná. Stále je potrebné transparentne a inkluzívne dokončiť revíziu Ochridskej rámcovej dohody, ktorou sa skončil konflikt z roku 2001 a ktorá predstavuje rámec pre vzťahy medzi etnikami.

Občianska spoločnosť zohrávala konštruktívnu úlohu pri podpore demokratických procesov a zabezpečovaní väčších kontrol a rovnováhy. Organizácie občianskej spoločnosti zároveň naďalej vyjadrujú obavy v súvislosti so zhoršovaním prostredia, v ktorom pôsobia, a so slabým odhodlaním vlády viesť dialóg, ako aj v súvislosti s verejnými útokmi zo strany politikov a provládnych médií.

Krajina je mierne pripravená na reformu verejnej správy. V minulom roku sa dosiahol určitý pokrok, aj keď obmedzený. Začalo sa vykonávanie nového právneho rámca týkajúceho sa riadenia ľudských zdrojov. V oblasti vykonávania predchádzajúcich odporúčaní Komisie sa však dostatočný pokrok nedosiahol. Zmluvy na krátkodobé zamestnanie sa namiesto zrušenia naďalej menili na trvalé pracovné zmluvy bez verejného výberového konania. Znepokojenie stále vyvolávajú neúčinné stanovenie zodpovednosti, využívanie verejného sektora ako politického nástroja, obvinenia z nátlaku vyvíjaného na štátnych zamestnancov a údajná politizácia verejnej správy vo volebnom roku. S oneskorením sa začala pripravovať komplexná stratégia reformy verejnej správy na obdobie rokov 2017 až 2022. Okrem toho nedostatočný politický záväzok v oblasti realizácie potrebných reforiem riadenia verejných financií viedol v roku 2016 k podstatnému zníženiu finančnej pomoci EÚ.

Súdny systém krajiny dosahuje určitú pripravenosť. Od roku 2014 však došlo k zhoršeniu situácie a výsledky reformného procesu predchádzajúceho desaťročia boli oslabené opakovaným politickým zasahovaním do práce justície. Orgány nedokázali preukázať potrebnú politickú vôľu na účinné riešenie základných problémov identifikovaných v naliehavých reformných prioritách. Prekážky, ktorým čelil novozriadený inštitút špeciálneho prokurátora, poukázali na potrebu účinne riešiť nedostatočnú nezávislosť justície a zabrániť selektívnej spravodlivosti.

V otázke boja proti korupcii krajina dosiahla určitú pripravenosť. Korupcia zostáva rozšírená v mnohých oblastiach a stále predstavuje vážny problém. Vypracoval sa legislatívny a inštitucionálny rámec. Štrukturálne nedostatky Štátnej komisie pre prevenciu korupcie a politické zasahovanie do jej práce však minimalizovali vplyv úsilia vynaloženého v minulosti. Stále je potrebné dosiahnutie presvedčivej bilancie, a to najmä v prípadoch korupcie na vysokej úrovni. V otázke boja proti organizovanej trestnej činnosti krajina dosiahla určitú pripravenosť. Legislatívny rámec je vo všeobecnosti v súlade s európskymi normami a boli vypracované stratégie. Je potrebné lepšie prepracovať kapacitu presadzovania práva na vyšetrenie finančných trestných činov a konfiškovanie majetku.

Pokiaľ ide o ochranu ľudských práv, legislatívny a inštitucionálny rámec je do veľkej miery v súlade s európskymi normami. V praxi je potrebné intenzívnejšie úsilie na zabezpečenie dodržiavania ľudských práv zraniteľných skupín vrátane utečencov a migrantov. Taktiež stále nie je dostatok politickej vôle a primeraných zdrojov na to, aby mohli príslušné dozorné a regulačné orgány nezávisle a účinne plniť svoj mandát. Najmarginalizovanejším kategóriám obyvateľov stále nie je priznaná plná ochrana. V oblasti slobody prejavu krajina dosahuje určitú pripravenosť. Sloboda prejavu a situácia médií však zostáva v súčasnom politickom prostredí stále závažnou výzvou.

Pokiaľ ide o regionálnu spoluprácu, krajina vo všeobecnosti naďalej udržiava dobré vzťahy s ostatnými krajinami zapojenými do procesu rozširovania a aktívne sa zúčastňuje na regionálnych iniciatívach. Uskutočnili sa kroky na zlepšenie dobrých susedských vzťahov a nedávno sa dosiahol pokrok pri vykonávaní opatrení na budovanie dôvery s Gréckom. Bezodkladne je potrebné vyriešiť „otázku názvu“.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko dosahuje dobrú pripravenosť pri rozvíjaní fungujúceho trhového hospodárstva. Počas obdobia podávania správ sa v oblasti fungovania trhového hospodárstva celkovo nevykonal žiadny pokrok. V roku 2015 sa zachovala makroekonomická stabilita a ďalej posilnilo makroekonomické prostredie. Tieto výsledky ešte podporili rozsiahle výdavky na verejnú infraštruktúru a priame zahraničné investície, hoci v prvom štvrťroku 2016 sa pozorovali známky nedostatkov. Napriek tomu, že nezamestnanosť, najmä mladých ľudí, zostáva vysoká, v období podávania správ sa znížila. Určité nedostatky však pretrvávajú, ako napríklad nízka konkurencieschopnosť domáceho súkromného sektora, ktorú brzdí slabá vynútiteľnosť plnení zo zmlúv, veľká neformálna ekonomika a zložitý prístup k financovaniu. Riadenie verejných financií sa nezlepšilo a verejný dlh sa ešte viac prehĺbil.

Hospodárstvo je pripravené na miernej úrovni, pokiaľ ide o jeho schopnosť čeliť konkurenčným tlakom a trhovým silám v rámci Únie. Určitý pokrok sa dosiahol v oblasti podpory inovácií a zahraničných investícií a rýchlo postupuje digitalizácia. Hospodárstvo je však nedostatočne diverzifikované a spracovateľský priemysel produkuje najmä produkty s nízkou pridanou hodnotou. Hospodárstvo je naďalej poznačené nedostatkami v učebných osnovách, nízkou mierou inovácie a intenzívnymi investičnými potrebami, a to aj vo verejnej infraštruktúre, ktoré znižujú jeho konkurencieschopnosť.

Pokiaľ ide o **schopnosť prevziať záväzky vyplývajúce z členstva**, krajina je mierne pripravená vo väčšine oblastí vrátane oblastí konkurencieschopnosti, dopravy a energetiky. Ďalšie úsilie sa musí vyvinúť vo všetkých oblastiach vrátane tých niekoľkých oblastí, v ktorých sa krajina nachádza v počiatočnom štádiu pripravenosti, ako je voľný pohyb pracovníkov. Väčší dôraz sa musí klásť aj na administratívne kapacity a účinné vykonávanie.

Krajinu naďalej postihuje migračná kríza. Tá predstavuje podstatnú záťaž pre jej azylový a migračný systém. Krajina naďalej spolupracovala so susednými krajinami a členskými štátmi a vyvíjala snahu o poskytnutie prístrešia a zabezpečenie humanitárnych potrieb s podporou EÚ aj iných krajín. Krajina by mala vytrvať v úsilí zabezpečiť účinnú kontrolu utečencov a migrantov a riešiť príslušné potreby v oblasti ochrany. Krajina by tiež mala vytrvať v úsilí znížiť počet neopodstatnených žiadostí o azyl, ktoré podávajú jej štátni príslušníci v členských štátoch EÚ.

Albánsko

Pokiaľ ide o **politické kritériá** a prekonanie predchádzajúcej polarizácie, albánsky parlament jednomyseľne prijal zmeny ústavy na začatie dôkladnej a komplexnej reformy súdneho systému a vylúčenie páchateľov trestných činov z verejných funkcií. Vzhľadom na nasledujúce všeobecné voľby, ktoré sa budú konať v roku 2017, sa v Albánsku očakáva včasné prijatie zmien volebného zákonníka a súvisiacich reforiem. Tými by sa mali predovšetkým riešiť nedostatočná nestrannosť a profesionalita volebnej administratívy. Prijatie zákona, ktorým sa zriaďuje národná rada pre občiansku spoločnosť, poskytlo rámec pre štruktúrovanejšie konzultácie s organizáciami občianskej spoločnosti.

Albánsko je mierne pripravené, pokiaľ ide o reformu verejnej správy. Pokračovalo vykonávanie transparentnejších náborových postupov štátnych zamestnancov, ako aj vykonávanie stratégií reformy verejnej správy a reformy riadenia verejných financií. Ďalší pokrok je na konsolidáciu úspechov v oblasti účinnej, depolitizovanej a profesionálnej verejnej správy kľúčový.

Súdny systém Albánska dosahuje určitú pripravenosť. Prijali sa zmeny ústavy súvisiace s organizáciou a fungovaním súdneho systému. Tým sa vydláždi cesta komplexnej a dôkladnej reforme justície. Pokročili aj práce na súvisiacich vykonávacích právnych predpisoch: prijal sa zákon o preverovaní (previerkach) sudcov, prokurátorov a právnych poradcov, ako aj súbor kľúčových zákonov o inštitucionálnej reorganizácii súdnych štruktúr. V rôznych fázach prípravy je okrem toho približne 40 ďalších legislatívnych textov. Na vykonávanie týchto právnych predpisov je potrebný ďalší pokrok. Výkon spravodlivosti je naďalej pomalý a neúčinný; v sektore je rozšírená korupcia.

Albánsko dosiahlo určitú pripravenosť, pokiaľ ide o boj proti korupcii. Prijal sa zákon o ochrane oznamovateľov korupcie. Prokuratúra a polícia získavali pri výmene citlivých informácií čoraz častejšie prístup do národných elektronických verejných registrov a účinnosť vyšetrovania sa zvyšovala. Na dosiahnutie dobrej bilancie výsledkov, pokiaľ ide o vyšetrovania, stíhania a odsúdenia, je potrebný ďalší pokrok. Na riešenie korupcie na vysokej úrovni je potrebné ďalšie úsilie. Je potrebné posilniť proaktívne vyšetrovania, systematické posudzovania rizika a medziinštitucionálnu spoluprácu. Korupcia zostáva rozšírená v mnohých oblastiach a stále predstavuje vážny problém.

Krajina dosiahla určitú pripravenosť, pokiaľ ide o boj proti organizovanej trestnej činnosti. Určitý pokrok sa dosiahol najmä pri identifikovaní a likvidácii plantáží marihuany. Polícia sa modernizovala a medzinárodná policajná spolupráca zintenzívnila, a to najmä s Europolom.

Spoluprácu medzi políciou a prokuratúrou treba ešte viac posilniť, aby bolo možné účinnejšie rozkladať zločinecké siete. Počet právoplatných odsúdení v prípadoch organizovanej trestnej činnosti je stále nízky a v posledných rokoch sa v tejto oblasti zaznamenal len mierny nárast. Finančné vyšetrovanie v súvislosti s organizovanými zločineckými skupinami sa nevyužíva systematicky a účinne. Bilancia zmrazenia a konfiškovania majetku pochádzajúceho z nelegálnej činnosti zostáva stále veľmi nízka.

Právny rámec pre ochranu ľudských práv je zhruba v súlade s európskymi normami. Albánsko ratifikovalo väčšinu medzinárodných dohovorov o ľudských právach. Presadzovanie mechanizmov na ochranu ľudských práv je však stále potrebné posilniť. Pokiaľ ide o slobodu prejavu, Albánsko dosiahlo určitú pripravenosť/je mierne pripravené. Celkové prostredie je priaznivé pre slobodu prejavu, treba však zlepšiť vykonávanie právnych predpisov. Je potrebné ďalej posilniť nezávislosť regulačného orgánu a verejného vysielateľa a zlepšiť transparentnosť štátnej reklamy v médiách. Albánsko prijalo opatrenia na riešenie reštitúcie alebo kompenzácie majetkov zhabaných počas obdobia komunizmu. V platnosti je už nový zákon, ktorým sa zriaďuje národný mechanizmus pre kompenzácie. Postúpiť musí aj proces registrácie majetkov. Musia sa zlepšiť aj životné podmienky Rómov a Egypťanov[3]. Na dosiahnutie bilancie v prípadoch boja proti diskriminácii treba vyvinúť ďalšie úsilie. Inštitucionálne mechanizmy na ochranu práv dieťaťa a riešenie rodovo motivovaného násilia nepostačujú. Právne predpisy justície pre mladistvých je ešte potrebné zosúladiť s medzinárodnými normami.

Albánsko aj naďalej zohrávalo konštruktívnu a proaktívnu úlohu pri regionálnej spolupráci a v súlade so svojimi záväzkami vyplývajúcimi z dohody o stabilizácii a pridružení udržiavalo dobré susedské vzťahy.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, v otázke budovania funkčného trhového hospodárstva je Albánsko mierne pripravené. Určitý pokrok sa dosiahol v oblastiach dosahovania vyrovnaného rozpočtu, boja proti neformálnosti a reformy sektora elektriny. Hospodársky rast sa zrýchlil a situácia na trhu práce sa zlepšila, nezamestnanosť je však stále vysoká. Verejný dlh je vysoký a ešte sa nezačal znižovať, zatiaľ čo stále pretrváva nedostatočné čerpanie štátnych výdavkov na investície. Finančný sektor je stabilný. Bankový sektor však stále zaťažujú nesplácané úvery a pôžičky rastú pomaly. Nariadenia týkajúce sa podnikania sú ťažkopádne a nedostatky v oblasti dodržiavania zásad právneho štátu naďalej odrádzajú od investícií. Očakáva sa, že prebiehajúca reforma justície bude mať podstatný vplyv na podnikateľské prostredie.

Albánsko dosahuje určitú pripravenosť, pokiaľ ide o schopnosť čeliť konkurenčnému tlaku a trhovým silám v rámci Únie. Určitý pokrok sa dosiahol najmä pri zlepšovaní vysokoškolského a odborného vzdelávania. Na všetkých úrovniach však treba zvýšiť kvalitu vzdelávania, aby bolo možné nadobúdať lepšie zručnosti a znalosti potrebné na trhu práce. Začalo sa úsilie o prioritizáciu investícií do infraštruktúry, nedostatky v dopravnej, energetickej a digitálnej infraštruktúre však brzdia konkurencieschopnosť a obmedzujú obchod. Medzinárodný obchod nedosahuje svoj potenciál a sústreďuje sa v jednotlivých sektoroch, čím sa hospodárstvo stáva zraniteľnejším. Kapacita výskumu, vývoja a inovácií zostáva nízka.

Albánsko vo viacerých oblastiach pokračovalo v zosúlaďovaní svojich právnych predpisov s požiadavkami EÚ, čím zvýšilo svoju **schopnosť prevziať záväzky vyplývajúce z členstva**. V mnohých oblastiach je krajina mierne pripravená (napríklad v oblasti finančnej kontroly)

[3] Všetky tieto skupiny sa v rámci EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov zaraďujú pod spoločný pojem „Rómovia“.

alebo dosahuje určitú pripravenosť (okrem iného v oblastiach verejného obstarávania a štatistiky). Albánsko bude musieť pokračovať v úsilí, pokiaľ ide o celkové prípravy na prijatie a vykonávanie *acquis* EÚ. Malo by pokračovať v príprave dopravných a energetických sietí, a to aj vzhľadom na zlepšovanie prepojenia v regióne. Treba takisto posilniť administratívnu kapacitu a profesionálne normy subjektov poverených vykonávaním *acquis* a zaručiť nezávislosť regulačných orgánov. Naďalej je nevyhnutné posilňovať transparentnosť a zodpovednosť, a to najmä s cieľom zabezpečiť účinné, efektívne a transparentné fungovanie systému verejného obstarávania a riadenie verejných financií. Albánsko naďalej vykonávalo plné zosúlaďovanie so všetkými stanoviskami a vyhláseniami v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ.

Počet neopodstatnených žiadostí o azyl, ktoré podávajú albánski štátni príslušníci v členských štátoch EÚ a krajinách pridružených k Schengenskému dohovoru, zostáva vysoký. Albánsko by malo na účinné riešenie tohto javu prijať okamžité a sústredené opatrenie, a to aj v rámci mechanizmu monitorovania po liberalizácii vízového režimu.

Bosna a Hercegovina

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, volebné právne predpisy sa zlepšili, dodržalo sa množstvo odporúčaní OBSE-ODIHR a aj napriek incidentom v niekoľkých obciach, ktoré je potrebné prešetriť, prebehli komunálne voľby riadnym spôsobom. Napriek snahám o vyriešenie mostarskej otázky sa voľby tento rok v Mostare uskutočniť nemôžu. Parlamentné zhromaždenie Bosny a Hercegoviny a parlamenty na úrovni entít dosiahli pokrok pri prijímaní zostávajúcich priorít reformy, a to najmä tých, ktoré vyplývajú z programu reforiem. Spolupráca medzi jednotlivými parlamentmi na úrovni štátu, entít a dištriktu Brčko sa zlepšila. Je však ešte potrebné zlepšiť ich úlohu a kapacity v procese integrácie do EÚ. Spolupráca medzi Radou ministrov Bosny a Hercegoviny a vládami entít bola účinná, pokiaľ ide o program reforiem, ktorého vykonávanie musí pokračovať. Koordinačný mechanizmus pre záležitosti EÚ prijala Rada ministrov v auguste. Strategický program pre aproximáciu práva v krajine s *acquis* EÚ sa ešte musí prijať.

Ústava Bosny a Hercegoviny je stále v rozpore s Európskym dohovorom o ľudských právach, ako sa uvádza v rozsudku vo veci *Sejdić-Finci*. Rozhodnutia ústavného súdu sa ešte musia v krajine plne presadiť.

Napriek tomu, že v oblasti zavádzania inštitucionálnych mechanizmov pre spoluprácu medzi vládami a organizáciami občianskej spoločnosti sa dosiahol určitý pokrok, je potrebné vypracovať strategický rámec pre spoluprácu s občianskou spoločnosťou.

Bosna a Hercegovina sa nachádza v počiatočnom štádiu reformy verejnej správy. Zmeny právneho rámca entity Federácie v oblasti štátnej služby predstavovali zhoršenie, pretože priniesli zvýšené riziko politizácie. Do veľkej miery stále chýba harmonizovaný prístup k tvorbe politík a koordinácia medzi rôznymi časťami štátnej správy. Potrebné je prijatie nového strategického rámca pre štátnu správu, ako aj stratégie pre riadenie verejných financií.

Súdny systém Bosny a Hercegoviny dosiahol určitú pripravenosť. Určitý pokrok sa dosiahol aj v oblastiach zodpovednosti a integrity. Zatiaľ nebol prijatý akčný plán na vykonávanie stratégie reformy súdneho systému na obdobie rokov 2014 až 2018. V krajine naďalej pokračovali politicky motivované hrozby niektorých politikov justícii. Je potrebné posilniť nezávislosť justície.

Bosna a Hercegovina dosahuje určitú pripravenosť, pokiaľ ide o boj proti korupcii. Určitý pokrok sa dosiahol v otázke prijatia akčných plánov na rôznych úrovniach riadenia, ale

v dôsledku ich fragmentácie je vykonávanie menej účinné. Korupcia zostáva rozšírená v mnohých oblastiach a stále predstavuje vážny problém. Prejavená politická vôľa v tomto smere sa nepretavila do konkrétnych výsledkov.

V otázke boja proti organizovanej trestnej činnosti Bosna a Hercegovina dosahuje určitú pripravenosť. Určitý pokrok sa dosiahol najmä pri zlepšovaní spolupráce medzi agentúrami. Je však potrebné zintenzívniť finančné vyšetrovania. Boj proti organizovanej trestnej činnosti má aj naďalej zásadný význam pre boj proti prenikaniu trestnej činnosti do politického, právneho a hospodárskeho systému krajiny. Bosna a Hercegovina ešte stále nedodržiava medzinárodné normy týkajúce sa boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu. Bosna a Hercegovina je závažne postihnutá fenoménom zahraničných teroristických bojovníkov a radikalizáciou. Bosna a Hercegovina už prijala dôležité opatrenia na riešenie tohto problému, ktoré je potrebné doplniť o ďalšie kroky na identifikáciu, prevenciu a narušanie toku zahraničných teroristických bojovníkov cestujúcich do konfliktných oblastí, ako sú Irak a Sýria.

Je potrebné väčšie úsilie pri riešení problémov v oblastiach ľudských práv a menšín. Určitý pokrok sa dosiahol najmä v oblasti prijatia zmien antidiskriminačného zákona. Podstatne zlepšiť je vo všeobecnosti potrebné strategický, právny, inštitucionálny a politický rámec dodržiavania ľudských práv. Krajina dosiahla určitú pripravenosť v oblasti slobody prejavu. K pokroku v tejto oblasti sa však nedospelo. Prípady politického nátlaku a zastrašovania novinárov si vyžadujú primerané právne prešetrenie. Je potrebné vyriešiť finančnú stabilitu systému verejnoprávneho vysielania, ako aj problém nedostatočnej transparentnosti vlastníctva médií.

Pokiaľ ide o regionálnu spoluprácu, krajina sa naďalej aktívne zúčastňovala regionálnych iniciatív. Bosna a Hercegovina v januári prevzala predsedníctvo v Stredoeurópskej iniciatíve.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Bosna a Hercegovina je stále v počiatočnom štádiu rozvíjania fungujúceho trhového hospodárstva. Určitý pokrok sa dosiahol pri modernizácii pracovnoprávnych predpisov, ktorými sa zlepšilo podnikateľské prostredie a vyriešili nedostatky vo finančnom sektore v rámci dohodnutého programu reforiem. Verejný sektor je však neúčinný a súkromný sektor sa rozvíja pomaly. Kľúčovou bude silná a neustála politická podpora rýchleho vykonávania nesmierne potrebných štrukturálnych reforiem v súlade s dohodnutým programom reforiem.

Bosna a Hercegovina sa nachádza v počiatočnom štádiu budovania kapacít, pokiaľ ide o zvládanie konkurenčného tlaku a trhových síl v rámci Únie. Pri zlepšovaní konkurencieschopnosti krajiny sa nedosiahol žiadny pokrok, ale opatrenia programu reforiem sa ešte vykonávajú.

Pokiaľ ide o aproximáciu **európskych noriem**, v oblastiach verejného obstarávania a vnútorného trhu sa dosiahla určitá úroveň pripravenosti. Krajina dosiahla určitú úroveň pripravenosti v oblasti dopravy; júlové prijatie rámcovej dopravnej stratégie na celoštátnej úrovni je krokom k tomu, aby krajina využívala výhody plynúce z programu Prepojenosť. Ešte neboli prijaté celoštátne stratégie v oblastiach poľnohospodárstva, energetiky a životného prostredia. Ďalšie nepretržité úsilie je takisto potrebné, pokiaľ ide o záležitosti justície, slobody a bezpečnosti, oblasť hospodárskej súťaže, priemysel a MSP, poľnohospodárstvo, životné prostredie a politiky v oblasti zmeny klímy, energetiku, ako aj informačnú spoločnosť a médiá. Výsledky sčítania obyvateľov, domov a bytov z októbra 2013 boli zverejnené 30. júna 2016 v súlade s medzinárodnými normami a odporúčaniami.

Kosovo

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, pretrvávala polarizácia medzi vládou a opozíciou. Parlamentnú činnosť v istej časti obdobia podávania správ ochromovalo okrem iného aj využívanie násilných prostriedkov členmi opozície. Všetky politické strany by mali ukázať zodpovednosť a obnoviť konštruktívny dialóg, pričom kľúčovým fórom pre politické rokovania má byť parlament. Nedávny návrat členov opozície k parlamentnej činnosti je vítaným krokom.

Kosovské inštitúcie splnili zostávajúce povinnosti týkajúce sa zriadenia špecializovaných súdov a špecializovaných prokuratúr na vyšetrovanie obvinení z medzinárodných trestných činov spáchaných počas konfliktu v roku 1999 a po ňom. Dokončili sa postupy z dvojstrannej dohody s hostiteľskou krajinou špecializovaných súdov (Holandskom). Mandát EULEX-u bol predĺžený do júna 2018.

Zhromaždenie dokončilo väčšinu zostávajúcich menovaní do nezávislých inštitúcií a agentúr. Menovania sa však často uskutočňovali pod politickým vplyvom. Tým bolo ohrozené nezávislé fungovanie a účinné riadenie týchto orgánov. Je potrebné vyvinúť väčšie úsilie na zabezpečenie menovaní podľa zásluh.

V oblasti reformy verejnej správy je krajina do určitej miery pripravená. Pokrok sa zaznamenal v oblasti prijatia komplexnej stratégie riadenia verejných financií a zákona o všeobecných správnych postupoch. Vážnym problémom však zostáva pretrvávajúca politizácia verejnej správy. Organizácia štátnej správy je fragmentovaná a nezabezpečuje účinné stanovenie zodpovednosti. Rovnako je potrebné riešiť prekrývanie povinností vládnych agentúr. Mal by sa zintenzívniť parlamentný dohľad nad činnosťami vlády. Mali by sa dodržiavať odporúčania inštitúcií dohľadu, aby sa zabezpečilo lepšie riadenie a zodpovednosť.

Kosovský súdny systém sa nachádza v počiatočnom štádiu. Počas obdobia podávania správ sa prijali dôležité pozitívne kroky spočívajúce v prijatí zmien ústavy a väčšiny sekundárnych právnych predpisov potrebných na vykonávanie balíka zákonov o justícii z roku 2015. Kosovo tiež menovalo väčšinu členov kľúčových inštitúcií a naďalej zvyšovalo mieru vyriešenia prípadov. Výkon spravodlivosti je však pomalý a neúčinný a súdni úradníci sa nemusia dostatočne zodpovedať. Justícia je stále vystavená neprípustnému politickému vplyvu a inštitúcie zabezpečujúce dodržiavanie zásad právneho štátu postihuje nedostatok financovania a ľudských zdrojov.

Pokiaľ ide o boj proti korupcii, Kosovo sa nachádza počiatočnom štádiu príprav/je do určitej miery pripravené. Kosovo posilnilo svoje inštitucionálne kapacity na boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti prostredníctvom zavedenia multidisciplinárnych vyšetrovacích skupín, bilančného mechanizmu pre prípady korupcie na vysokej úrovni a organizovanej trestnej činnosti, ako aj posilnenia oddelení závažnej trestnej činnosti na základných súdoch. To viedlo k vyššiemu počtu vyšetrených a stíhaných prípadov na vysokej úrovni. Korupcia je však stále rozšírená v mnohých oblastiach a predstavuje veľmi závažný problém. Na komplexné riešenie tohto problému je potrebná silná politická vôľa.

Pokiaľ ide o boj proti organizovanej trestnej činnosti, Kosovo sa nachádza v počiatočnom štádiu. Počet vyšetrovaní a právoplatných odsúdení je naďalej nízky. Pretrvávajú nedostatky v právnych predpisoch a je potrebné zlepšiť presadzovanie, a to najmä v oblasti prania špinavých peňazí, konfiškovania a zhabania majetku a finančného vyšetrovania. Boj proti organizovanej trestnej činnosti je brzdený neprípustným ovplyvňovaním vyšetrovaní a nedostatočným strategickým politickým záväzkom. Kosovo pokračovalo v úsilí bojovať proti terorizmu, stále však v tejto oblasti čelí výzvam.

Určitý pokrok sa dosiahol v oblasti ľudských práv, keďže sa prijali kroky na vykonanie balíka zákonov o ľudských právach z roku 2015 a vyhlásenie o podpore práv LGBTI osôb. Vykonávaniu však naďalej bránia nedostatočné zdroje a nedostatočný politický záväzok, najmä na miestnej úrovni. Viac je potrebné urobiť aj na účinné zabezpečenie práv vlastníctva a riešenie problémov návratu a opätovnej integrácie vysídlených osôb, ochranu kultúrneho dedičstva a zabránenie rodovo motivovanému násiliu. Treba podstatne posilniť ochranu práv osôb patriacich k menšinám a osôb so zdravotným postihnutím. Kosovo dosiahlo určitú pripravenosť v oblasti slobody prejavu. Počas obdobia podávania správ došlo k znepokojujúcemu vývoju, keďže množstvo novinárov muselo čeliť hrozbám. Zhromaždenie sa len do obmedzenej miery zaviazalo nájsť riešenie pretrvávajúceho problému s financovaním verejného vysielateľa, ktorý tak naďalej ostáva vystavený politickému tlaku. V oblasti regulácie vlastníctva a transparentnosti médií nedošlo k žiadnemu legislatívnemu vývoju.

Pokiaľ ide o **normalizáciu vzťahov so Srbskom**, Kosovo je naďalej odhodlané vykonávať dohody dosiahnuté v rámci dialógu sprostredkovaného EÚ. Dosiahol sa mierny pokrok, a to aj z dôvodu volebného procesu v Srbsku a domácej situácie v Kosove. Impulz sa však obnovil v auguste 2016 so začatím prác na moste v meste Mitrovica/Mitrovicë a umožnením voľnosti pohybu. Neustále je potrebné vyvíjať úsilie na vykonávanie dohôd, ktoré sa už dosiahli. Prijaté opatrenia by mali mať pozitívny a konkrétny vplyv na každodenný život občanov Kosova aj Srbska.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Kosovo sa nachádza v počiatočnom štádiu rozvíjania fungujúceho trhového hospodárstva. Určitý pokrok sa dosiahol najmä v oblasti podpory podnikov orientovaných na vývoz, zlepšenia vynútiteľnosti plnení zo zmlúv, a to najmä vo finančnom sektore, ako aj prístupu k financiám. Fiškálne neudržateľné rozhodnutia súvisiace s dávkami pre vojnových veteránov však môžu mať negatívny účinok na makroekonomickú stabilitu Kosova a jeho vzťahy s medzinárodnými finančnými inštitúciami. Pretrvávajúci obchodný deficit odzrkadľuje slabú výrobnú základňu a nedostatočnú medzinárodnú konkurencieschopnosť. Závislosť od remitencií a rozsiahla neformálna ekonomika ďalej znižujú stimuly pre zamestnanosť a majú za následok nízku účasť na trhu práce, najmä v prípade žien, a vysokú nezamestnanosť, najmä v prípade mladých ľudí a nekvalifikovaných pracovníkov.

Kosovo sa nachádza v počiatočnom štádiu budovania kapacít na zvládanie konkurenčných tlakov a trhových síl v rámci Únie. V oblasti zlepšenia kvality vzdelávania, ktorá je kľúčovým stimulom zlepšenia dlhodobého rastu a konkurencieschopnosti, sa nedosiahol žiadny pokrok.

Kosovo sa nachádza v počiatočnom štádiu zosúlaďovania s **európskymi normami**. Pokračovalo zosúlaďovanie právnych predpisov v niektorých oblastiach, ale ich vykonávanie je nedostatočné. Určitý pokrok sa dosiahol v oblasti verejného obstarávania a hospodárskej súťaže. Pokrok sa dosiahol v oblasti ciel, najmä pri boji proti korupcii, výberu príjmov a znižovania administratívnych nákladov vývozu, Kosovo by však malo zintenzívniť boj proti neformálnej ekonomike a daňovým únikom. Sektor energetiky naďalej čelí problémom, pričom pri vyraďovaní elektrárne Kosovo A z prevádzky alebo rekonštrukcii elektrárne Kosovo B sa nedosiahol žiadny pokrok a v oblasti obnoviteľnej energie sa dosiahol veľmi malý pokrok.

PRÍLOHA 2 – KĽÚČOVÉ ŠTATISTICKÉ ÚDAJE

ŠTATISTICKÉ ÚDAJE (k 5. 10. 2016)

Demografia		Čierna Hora		Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko		Albánsko		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EÚ-28	
	Poznámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Celkový počet obyvateľov (v tisícoch)	1)	621,5	622,1	2 065,8	2 069,2	2 895,0o	2 892,3o	7 149,2o	7 114,4	76 668	77 696	3 827,3o	3 819,5o	1 804,9o	1772,1p	506 944p	508 293zp
Podiel obyvateľov vo veku 15 – 64 rokov na celkovom počte obyvateľov (v %)		68,1	67,8	70,8	70,5	68,8o	69,0	67,6	67,1	67,7	67,8	:	:	:	:	65,8p	65,5zp
Hrubá miera prirodzeného pohybu obyvateľstva (na 1 000 obyvateľov)		2,4	1,7	1,9	1,3o	5,2o	3,7o	–4,9	–5,4	12,3	11,8	–1,5p	:	13,2o	12,4zo	0,4p	–0,3zp
Stredná dĺžka života pri narodení, muži (v rokoch)		74,1	:	73,5	:	76,4o	:	72,8	:	75,4	:	:	:	:	:	78,1p	:
Stredná dĺžka života pri narodení, ženy (v rokoch)		78,9	:	77,5	:	80,3o	:	78,0	:	80,9	:	:	:	:	:	83,6p	:

Trh práce	Poznámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Miera ekonomickej aktivity osôb vo veku 20 – 64 rokov: podiel obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov, ktorí sú ekonomicky činní (v %)		67,6	68,5	70,8	70,2	68,6o	71,3o	68,0z	68,1	58,9	59,9	59,2	59,2	47,7	42,8	76,8	77,1
Miera ekonomickej aktivity mužov vo veku 20 – 64 rokov: podiel mužov vo veku 20 – 64 rokov, ktorí sú ekonomicky činní (v %)		74,5	74,9	84,5	83,8	80,5o	81,8o	76,6z	76,7	82,2	82,7	72,4	71,9	71,4	65,1	83,2	83,4
Miera ekonomickej aktivity žien vo veku 20 – 64 rokov: podiel žien vo veku 20 – 64 rokov, ktoré sú ekonomicky činné (v %)		60,7	62,1	56,8	56,2	57,3o	61,1o	59,5z	59,5	35,8	37,3	46,0	46,3	24,2	20,4	70,5	70,8
Miery zamestnanosti, vo veku 20 – 64 rokov (v % obyvateľstva)																	
Spolu		55,6	56,7	51,3	51,9	56,6o	59,3o	54,8z	56,0	53,2	53,9	43,2	43,2	31,3	29,1	69,2	70
Muži		61,4	61,9	61,6	61,5	65,2o	68,1o	62,5z	63,7	75,0	75,3	54,6	53,9	48,4	44,9	75,0	75,8

		Čierna Hora		Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko		Albánsko		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EÚ 28	
Ženy		49,4	51,5	40,8	42,1	48,5o	50,7o	47,2z	48,3	31,6	32,6	31,9	32,4	14,5	13,2	63,4	64,2
Osoby vo veku 15 – 24 rokov, ktoré nie sú zamestnané, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, v % obyvateľstva rovnakej vekovej skupiny		17,7	19,1	:	:	30,9o	29,6	20,7	20,1	24,9	24,0	26,1	27,7	:	:	12,5	12,0
Osoby vo veku 15 – 29 rokov, ktoré nie sú zamestnané, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, v % obyvateľstva rovnakej vekovej skupiny		22,6	23,4	:	:	34,5o	32,8	25,6	24,6	28,5	28,0	31,8	32,8	:	:	15,4	14,8
Zamestnanosť podľa hlavných odvetví																	
Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rybárstvo (v %)	2)	5,7	7,7	18,5	17,9	42,7o	41,3o	19,9z	19,4	21,1	20,6	17,1	17,9	2,6	2,3	4,7	4,5
Priemysel (v %)	2)	11,1	10,8	23,4	23,4	11,0o	11,6o	20,2z	19,9	20,5	20,0	22,1	22,0	17,7	18,7	17,4	17,3
Výstavba (v %)	2)	6,5	6,6	7,0	7,1	6,4o	6,9o	4,5z	4,5	7,4	7,2	7,9	7,5	10,9	9,5	6,8	6,8
Služby (v %)	2)	76,7	74,8	51,1	51,6	39,4o	40,2	55,4z	56,1	51,0	52,2	52,7	52,4	67,2	68,3	71,0	71,3
Osoby zamestnané vo verejnom sektore ako podiel na celkovom počte zamestnaných osôb vo veku 20 – 64 rokov (v %)	3)	32,8	32,4	:	:	17,5o	16,7o	31,4z	29,7	13,1z	13,5	31,9	31,2	31,4s	32,6	:	:
Osoby zamestnané v súkromnom sektore ako podiel na celkovom počte zamestnaných osôb vo veku 20 – 64 rokov (v %)	3)	48,2	46,8	:	:	82,5o	83,3o	68,6z	70,3	86,9z	86,5	63,1	63,2	68,6s	67,4	:	:
Miery nezamestnanosti (v % pracovnej sily)																	
Spolu	4)	18,0	17,5	28,0	26,1	17,5o	17,1o	19,2z	17,6	9,9	10,3	27,6	27,9	35,3	32,9	10,2	9,4
Muži	4)	17,8	17,7	27,7	26,7	19,2o	17,1o	18,3z	16,8	9,1	9,3	25,3	25,9	33,1	31,8	10,1	9,3
Ženy	4)	18,2	17,3	28,6	25,1	15,2o	17,1o	20,3z	18,7	11,9	12,6	31,2	30,9	41,6	36,6	10,3	9,5
Mládež, vo veku 15 – 24 rokov	4)	35,8	37,6	53,1	47,3	39,0o	39,8o	47,4z	43,2	17,8	18,4	62,7	62,3	61,0	57,7	22,2	20,4
Dlhodobo nezamestnaní (> 12 mesiacov)	4)	14,0	13,6	23,4	21,3	11,2o	11,3o	12,8z	11,3	2,0	2,2	23,4	22,8	26,1	23,8	5,0	4,5
Priemerné nominálne mesačné mzdy a platy (v EUR)	5)	479,0	:	:	:	378,8	386,4	523,6	506,4	:	:	424,4	424,4	:	:	:	:

	Čierna Hora		Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko		Albánsko		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EÚ 28	
Vzdelávanie	Poznámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku: percentuálny podiel obyvateľov vo veku 18 – 24 rokov s nanajvýš nižším sekundárnym vzdelaním, ktorí sa ďalej nevzdelávajú ani odborne nepripravujú (v %)		5,1	5,7	12,5	11,3z	26,0o	21,3o	8,5	7,5	38,3	36,7	25,2	26,3	:	:	11,2	11,0
Verejné výdavky na vzdelávanie v pomere k HDP (v %)		:	:	:	:	3,3	:	4,2	:	5,1	:	:	:	4,4	:	:	:
Percentuálny podiel obyvateľov vo veku 20 – 24 rokov bez vzdelania alebo so základným vzdelaním, spolu		1,1	6,6	:	13,7	30,9o	24,9o	10,1z	8,6	12,6	11,5	6,5	6,2	20,7	17,9	:	:
Percentuálny podiel obyvateľov vo veku 20 – 24 rokov bez vzdelania alebo so základným vzdelaním, muži		1,2	6,9	:	:	31,0o	27,1o	10,2z	9,3	6,9	7,1	5,8	5,6	18,8	14,9	:	:
Percentuálny podiel obyvateľov vo veku 20 – 24 rokov bez vzdelania alebo so základným vzdelaním, ženy		1,0	6,3	:	:	30,7o	22,6o	10,0z	7,9	17,9	15,7	7,2	6,9	22,9	21,3	:	:
Percentuálny podiel obyvateľov vo veku 20 – 24 rokov so sekundárnym vzdelaním, spolu		86,3	80,6	:	76,1	49,7o	52,4o	82,3z	83,2	70,0	69,9	85,6	86,3	68,2	67,3	:	:
Percentuálny podiel obyvateľov vo veku 20 – 24 rokov so sekundárnym vzdelaním, muži		87,8	85,3	:	:	55,9o	57,9o	84,8z	84,5	76,7	76,9	89,6	88,6	71,8	72,4	:	:
Percentuálny podiel obyvateľov vo veku 20 – 24 rokov so sekundárnym vzdelaním, ženy		84,7	75,7	:	:	43,5o	46,8o	79,7z	81,7	63,8	63,3	81,2	83,5	64,0	61,5	:	:
Percentuálny podiel obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov s terciárnym vzdelaním, spolu		28,3	31,0	24,9	28,6	16,7o	22,1o	27,0z	28,9	21,5	23,5	18,9	17,2	14,8	17,2	37,8	38,6
Percentuálny podiel obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov s terciárnym vzdelaním, muži		25,3	32,9	21,4	23,1	14,0o	19,6o	21,5z	24,2	23,4	25,0	15,2	13,4	16,6	19,5	33,4	33,9
Percentuálny podiel obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov s terciárnym vzdelaním, ženy		31,3	32,2	28,7	34,5	19,2o	24,7o	32,8z	33,7	19,6	22,1	23,2	21,3	13,0	14,7	42,2	43,3

	Čierna Hora	Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko	Albánsko	Srbsko	Turecko	Bosna a Hercegovina	Kosovo*	EÚ 28

Národné účty	Poznámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Hrubý domáci produkt																	
V súčasných cenách (v miliardách EUR)	6)	3,5	3,6	8,6	9,1z	10,0z	10,3z	33,3	33,5	601,5	645,4	14,0	14,6	5,6	:	13 987,3	14 693,0
Na obyvateľa (v EUR)	6)	5 600	5 800	4 100	4 400z	3 400	3 600	4 700	4 700	7 800	8 300	3 600	3 800	3 100	:	27 500	28 800
V štandardoch kúpnej sily (PPS) na obyvateľa	6)	11 200	11 800	10 100	10 600	8 300	8 600	10 200	10 300	14 600	15 100	8 000	8 300	:	:	27 500	28 700
V štandardoch kúpnej sily (PPS) na obyvateľa, v pomere k priemeru EÚ (EÚ 28 = 100)	6)	41	41	37	37	30	30	37	36	53	53	29	29	:	:	–	–
Reálna (objem) ročná miera zmeny, v porovnaní s predchádzajúcim rokom (v %)	6)	1,8	3,4	3,5z	3,7o	1,8z	2,8z	-1,8	0,8	3,0	4,0	1,1	:	1,2	:	1,5	2,2
Hrubá pridaná hodnota podľa hlavných odvetví																	
Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rybárstvo (v %)	6)	10,0	9,8	11,7	11,4z	22,9z	22,1z	9,3	8,2	8,0	8,5	7,1	:	14,3	:	1,6	1,5
Priemysel (v %)	6)	13,5	12,9	18,3	18,7z	14,7z	14,6z	25,1	25,9	22,0	21,5	21,3	:	19,4	:	19,1	19,2
Výstavba (v %)	6)	4,2	4,6	8,0	7,9z	10,0z	10,8z	5,1	5,5	5,1	5,0	4,7	:	7,3	:	5,4	5,4
Služby (v %)	6)	72,3	72,7	62,0	62,0z	52,4z	52,5z	60,5	60,4	64,9	65,0	66,9	:	59,0	:	73,9	73,9

Platobná bilancia	Poznámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Čisté (prílev – odlev) priame zahraničné investície (PZI) (v miliónoch EUR)	13)	353,9	619,3	197,4	170,7	811,5	818,4	1 236,3	1 803,8	4 121,9	10 641,7	386,1	221,2	123,8	287,3	−22 872,0	:
Čisté (prílev – odlev) priame zahraničné investície (PZI) (v % HDP)	13)	10,2	17,1	2,3	1,9z	8,1z	8,0z	3,7	5,4	0,7	1,6	2,8	1,5	2,2	:	–0,2	:
Čisté (prílev – odlev) priame zahraničné investície (PZI) v pomere k EÚ 28 (v miliónoch EUR)	14)	102,5	403,0	10,8	–169,2	:	:	1 073,9	1 480,4	1 509,5	4 809,2	:	:	82,4	101,3	–	–
Čisté (prílev – odlev) priame zahraničné investície (PZI) v pomere k EÚ 28 (v % HDP)	14)	3,0	11,1	0,1	–1,9	:	:	3,2	4,4	0,3	0,7	:	:	1,5	:	–	–
Remitencie ako % HDP	15)	1,3	:	2,2z	2,1o	:	:	7,8	8,7	0,1	0,1	8,5	8,3	:	:	0,1	:

	Čierna Hora	Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko	Albánsko	Srbsko	Turecko	Bosna a Hercegovina	Kosovo*	EÚ 28

Zahraničný obchod s tovarom	Pozn ámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Medzinárodný obchod s tovarom																	
Podiel vývozu do krajín EÚ 28 na hodnote celkového vývozu (v %)		35,8	35,7	76,5	77,2	77,4	75,5	65,7	67,0	43,5	44,5	72,1	71,6	30,2	32,6	–	–
Podiel dovozu z krajín EÚ 28 na hodnote celkového dovozu (v %)		45,8	41,3	63,4	62,1	61,1	61,8	57,1	57,3	36,7	38,0	58,9	60,8	42,6	42,2	–	–
Obchodná bilancia (v miliónoch EUR)		–1 451	–1 524	–1 758	–1 726	–2 114	–2 154	–2 950	–2 985	–63 685	–56 977	–3 844	–3 510	–2 214	–2 309	11 139	64 169
Medzinárodný obchod s tovarom a službami v pomere k HDP																	
Dovoz (v % HDP)	6)	60,0	61,1	64,9	65,0z	47,2z	:	54,2	56,4	32,1	30,8	:	:	50,6	:	40,4	40,5
Vývoz (v % HDP)	6)	40,1	42,5	47,7	48,8z	28,2z	:	43,4	46,7	27,9	28,0	:	:	19,6	:	43,1	43,8

Verejné financie	Pozn ámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Štatistika verejných financií, v pomere k HDP																	
** Prebytok (+)/deficit (–) verejných financií (v %)	7)	–3,1	7,7	–4,2	–3,5	–5,2	–4,0	–6,7	–3,8	0,4	1,7	–2,0	0,7	:	:	–3,0	–2,4
** Dlh verejnej správy (v %)	7) 8)	56,7	63,3	38,2	38,0	71,8	72,5	72,4	76,4	34,5	31,3	41,6	41,9	10,5	12,8	86,8	85,2

Finančné ukazovatele	Pozn ámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Ročná zmena spotrebiteľských cien (v %)		–0,7	1,5	–0,3	–0,3	0,7	2,0	2,9	1,9	8,9	7,7	–0,9	–1,0	0,4	–0,5	0,5	0,0
Celkový zahraničný dlh v pomere k HDP (v %)	9)	:	:	70,3z	69,9z	69,6	73,9	77,1	80,1	55,0	56,4	:	:	32,3	:	:	:
Úroková sadzba pri pôžičkách (jeden rok), za rok (v %)	10)	9,22	8,53	3,75	3,75	7,66	7,77	10,50	6,50	11,68	10,79	6,32	5,74	10,70	:	:	:
Úroková sadzba vkladov (jeden rok), za rok (v %)	11)	1,86	1,23	0,50	0,25	1,92	1,35	5,50	2,50	7,75	7,27	0,09	0,09	1,07	:	:	:

		Čierna Hora		Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko		Albánsko		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EÚ 28	
Hodnota rezervných aktív (vrátane zlata) (v miliónoch EUR)	12)	545	674	2 436	2 262	2 192	2 880	9 907	10 378	95 824	99 620	4 001	4 400	746	861	:	:
Medzinárodné rezervy – ekvivalent mesiacov dovozu	12)	3,2	3,7	5,3	4,6	5,6	7,6	6,6	6,6	5,9	6,0	6,1	6,8	3,2		:	:

Podnikanie	Poznámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Index priemyselnej výroby (2010 = 100)		81,8	88,3	112,5	118,0	139,2	142,4	98,8	107,1	120,5	124,3	103,9	107,1	:	:	101,7	103,9

Infraštruktúra	Poznámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Hustota železničnej siete (prevádzkované trate na 1 000 km²)		18,1	18,1	27,2	27,2	12,0	13,2s	49,3	48,6s	12,9	12,9	20,1	20,1	30,6	30,6	:	:
Dĺžka diaľnic (v kilometroch)		0	0	259	259	:	:	607	693	2 155	2 159	128	128	80	80	:	:

Energetika	Poznámka	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Čistý dovoz energie v pomere k HDP	16)	5,4	4,2	8,5	6,4	1,3	0,7	5,3	4,7	1,8	1,4	6,8	5,3	6,9	:	2,4	1,7

: = nie je k dispozícii

z = zlom v radoch (t. j. neúplný údaj)

o = odhadovaná hodnota

p = predbežný údaj

s = odhad Eurostatu

– = neuplatňuje sa

* = Týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova.

** = Údaje o deficite a dlhu verejných financií krajín zahrnutých do procesu rozširovania sú zverejnené bez kontroly a bez akýchkoľvek záruk, pokiaľ ide o ich kvalitu a dodržiavanie pravidiel ESA.

Poznámky pod čiarou:

1) Bosna a Hercegovina: obyvateľstvo v polovici roka.
2) Albánsko: súčet podielov nepredstavuje 100 % v dôsledku prípadov, v ktorých osoby neboli alebo nemohli byť priradené ku konkrétnej činnosti.
3) Bosna a Hercegovina: súčet podielov netvorí 100 %, pretože iné typy vlastníctva sú vylúčené. Čierna Hora: nezahŕňa mimovládne organizácie.
4) Turecko: nezamestnanosť na základe kritéria štyroch týždňov, pri používaní výlučne aktívnych metód hľadania práce.
5) Srbsko, 2014: mzdy a platy vyplácané zamestnancom právnych subjektov a podnikov nezapísaných v obchodnom registri. Bosna a Hercegovina: čisté platy.
6) Turecko a Bosna a Hercegovina: na základe ESA 1995.
7) EÚ 28: na základe ESA 2010.
8) Hodnota HDP získaná z rámca strednodobých výdavkov na obdobie rokov 2016 – 2018 (apríl 2015).
9) Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko: na základe 6. vydania Príručky platobnej bilancie.
10) Albánsko: vážená priemerná sadzba pre 12-mesačné pôžičky za príslušný mesiac, pri 12-mesačnej splatnosti. Bosna a Hercegovina: krátkodobé úverové sadzby v národnej mene pri požičiavaní nefinančným korporáciám (vážený priemer). Čierna Hora: vážený priemer efektívnej úrokovej miery, zostávajúce sumy, ročný údaj. Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko: koniec roka (31. december). Kosovo: zahŕňa poplatok za vyplácanie účtovaný bankami.
11) Albánsko: úroková sadzba vkladov predstavuje vážený priemer sadzby pre novoprijaté vklady za príslušný mesiac, pri 12-mesačnej splatnosti. Bosna a Hercegovina: sadzby pri netermínovaných vkladoch domácností v národnej mene (vážený priemer). Čierna Hora: vážený priemer efektívnej úrokovej miery, zostávajúce sumy, ročný údaj. Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko: koniec roka (31. december). Turecko: jednodňová sterilizačná operácia. Kosovo: zahŕňa poplatok za vyplácanie účtovaný bankami.
12) Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko: koniec roka (31. december).
13) Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko, Albánsko, Srbsko, Bosna a Hercegovina, Kosovo a krajiny EÚ 28: na základe 6. vydania Príručky platobnej bilancie.
14) Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko, Srbsko a Kosovo: na základe 6. vydania Príručky platobnej bilancie.
15) Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko, Srbsko, Bosna a Hercegovina a krajiny EÚ 28: na základe 6. vydania Príručky platobnej bilancie.
16) Čierna Hora, bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko, Albánsko, Turecko a Kosovo: výpočty Eurostatu.